









# PROGNOSTYKARSKI

Szczelne wiadomości o Roku i jego częściach, o poprawie Kalendarza i sposobie jego używania, o Biegach Słonecznym przez XII Zodyacznych znaków, tudzież wykłady Lat Klimatycznych, dni Fatalnych, podejrzanych lub krytycznych, przyczyny Zaćmienia Słońca, Księżyca i innych Planet, Przewidywania do nufzczania Krowi i używania Lekarstw, Wiadomości o pogodach, Doświadczenia i wiezozby względem odmian Powietrza, Urodzaju, zdrowia i trzęsienia Ziemi.

## ZAWIERAJĄCY

z Poprawionym Kalendarzem poprawnego i starego, Wschodu i Zachodu Słońca, Gwiazd i gwiazd pryncypalniejszych, w które dni używają lub przybywają, dla wygody do nakreśniania Zegarów i Przekładki Górnokładki na liery-  
zant Krakowski i innych do nich wokoło niego.

## SŁUŻĄCY



*Za pozwoleniem Zwierzchności Duchowney*

PRZEDRUKOWAN

W SUPRAST

w Drukarni Uprzywilejowanej XX. 1

# KLUCZ PROGNOSTYKARSKI.

## *o Roku i jego Częściach.*

**R**OK ma w sobie Miesiący 12. Tygoni 12. i dzień ieden. Dni zaś ma 365. i godzin niemal 6. bo bez kilku minut: pod który to czas Słońce około Zodyaku obróty swoje odprawuje. Które to sześć godzin przez cztery lata dzień czynią; (gdyż cztery razy 6. czynią 24.) i tak ten dzień przybywa co 4ty rok. A ten taki Rok nazwa się przestępny, dla tego dnia przybyłego: bo ten dzień zwyczajny porządek dni porusza, że muszą Święta w porządku, którym szły przez trzy lata czwartego roku poruszone bywać. Który to Rok przestępny ma w sobie dni 366.

## *o Godzinie i jej podziale.*

Godzina ma w sobie kwadransów 4ry. Kwadrans 1. ma minut 15. Minuta ma w sobie sekund 60. Sekunda zaiedna, ma tercyi także 60. i tak się godzina każda rozmierza.

## *o Poprawie Kalendarza przez Grzegorza XIII. Papieża.*

Co się wyżej rzekło, Rok ma dni 365. i 6. godzin nie pełna: do spełnienia tedy tych 6ciu godzin, kilku mnut że nie staie pełna w tych 6ciu godzinach taki się błąd stał, że te minuty gdy się zebrały przez wieków piętnaście (to jest do roku 1582.) uczyniły dni 10. które to dni 10. przeskodzą były do wypełnienia się porównania dnia z nocą Wiosennego na swoim miejscu: po którym to porównaniu dnia z nocą po pierwszej Pełni, powinna być Wielkanoc: która też dla tych dziesięci dni na swoim czasie nie mogła bywać, z swego własnego miejsca często musiała ustępować: iako teraz u Rusi na oko widzimy już i sami, że daleko po porównaniu często ustępuje, kiedy we 4ry albo 5. Niedziel przypada. Dla tego Naywyższy Pasterz GREGORIUS XIII. zabiegając temu, i błąd do poprawy przywodząc, to porównanie dnia z nocą, przez dziesięć dni, które były z onych naddawanych minut, przez piętnaście Wieków urosły, na swoje miejsce, to jest: a dzień 10. Marca przywrócił: a te dziesięć dni, iako niepotrzebne, i szkodziące wyrzucił; i ten porządek na potomne czasy zostawił. O którym



058.

A784J

Synodus Niceński w roku 1482. wieknieście postanowiło. A zaś pomieniony Grzegorz XIII. Papież zabiegając temu, ażeby taki błąd i zamieszanie na potomne czasy więcej nie było, postanowił: żeby taki każdy czwarty Rok od przestępnego, iako i przetym bywał przestępny; i teraz żeby bywał przestępny; oprócz setnych lat, iako to: 1600. 1800. 1900. które nie mają być przestępne. Ale zaś piąty setny rok, iako to: 2000. ma być przestępny; i tak ten zwyczaj na potomne czasy, iż cztery setne roki nie mają przestępować, a piąty setny przesi, postanowił.

o Literz Niedzielney.

Litery Niedzielne są te, i tym porządkiem w Kalendarzach włożone a b c d e f g. aże dzień pierwszy Stycznia, oznaczony jest literą A. od tey zacząwszy ułożone są w Kalendarzu inne przez wszystkie dni Roku pospolitego następnio rozpisane -

Do oznaczenia wszakże Nieczel poprzedniczo corocznie brać je potrzeba, np. w Roku 1780. była oddnia 25. Lutego litera Niedziela a. więc Roku 1781. będzie g. 1782. będzie f. i tak daley: w Roku jednak 1784. do dnia 25. Lutego będzie litera d. Od tego zaś do ostatniego Grudnia litera e. bo będzie Rok przestępny. Daley następujący 1785. będzie b. i tak daley. Co ukazuje następując ułożona Tabella Liter od Roku 1781. do Roku 1800.

Table with two rows of letters: g f e, d, b a g, f, d c b, a, f e d, c, a g f. The top row letters are g f e | d | b a g | f | d c b | a | f e d | c | a g f. The bottom row letters are c | b a g | f | d c b | a | f e d | c | a g f.

Na Rok zaś 1800. luboby wypadały Litery <sup>e</sup> )  
<sub>d</sub> ) Jako przestępnemu  
Rokowi należące, lecz że ten podług przepisow Kalendarza Gregoryańskiego nie będzie przestępny, więc przez cały Rok trzymać będzie Niedziela litera e. Od roku zaś tego rozkład liter podług następney Tabelli używać się będzie:

Table with two rows of letters: d c b, a, f e d, c, b a g, f, e d c, b, a g f, e. The top row letters are d c b | a | f e d | c | b a g | f | e d c | b | a g f | e. The bottom row letters are g | f e d | c | b a g | f | e d c | b | a g f | e.

Którą skończywszy znowu na początek do ( d c b ) powrócić należy, i tak daley w używaniu postępować, krakka jednak każda w której dwie litery są położone, znaczy rok przestępny, w który litera górna do 25. Lutego, litera dolna od tego do ostatniego Grudnia używa się.

o Złotey Liczbie i jey używaniu.

Rozkład dziewiętnasto-letni Złotey Liczby, jest Rewolucya Liczby 19. lat od 1. do 19. używana, po której skończoney znowu się powraca do pierwszego. Złotą Liczbę a z tey iaki jest Rok względem przybyśza, i Epaktę Nowie Xiężyca ukazującą poznasz w tym sposobie. Liczbę roku którego szukasz złotey liczby podziel przez 19. do pozostającej reszty dodaj 1. więc takowa reszta wespół z dodanym 1. albo samo 1. gdy nie po podzieleniu nie zostanie, będzie w zamierzonym roku Złotą Liczbą; np. Liczbę roku 1781. podzieliwszy przez 19. zostanie reszta 4. do której dając 1. uczyni 5. a tak roku 1781. będzie Złota Liczba 5. przykład drugi. Liczbę roku 1803. podzieliwszy przez 19. zostanie reszta 17. dając 1. ukaże Złotą Liczbę roku 1803. 1804.

o Epaktach i o Roku przybyşowym.

Ponieważ iako się wyżej w pierwszej wiadomości powiedziano, Słońce około Zodyaku przez Rok obchodzi, to jest: przez dni 365. i godzin 6. a Miesiąc niżej chodząc, od Nowiu do Nowiu, przez dni 29. i godzin 14. i minut 7. w dwunastu Znakach Niebieskich, bieg swój odprawuje i tak do Roku dwanaście razy obszedłszy, czyni się wszystkich dwunastu Biegów Miesiąca przez rok 354. tedy jeszcze każdego roku zostaje dni 11. do liczby 365. słonecznego biegu; a dla tego gdy się z drugiego roku zostają drugie 11. dni, które to nazywają się Epaktami, czyni już dni 22. trzeciego roku gdy do owych 22. dni dojdzie dni 11. godzin 14. i staie się Miesiąc jeden cały, i dla tego co pół-trzecia lata, bywa przybyś, to jest Rok nazwany Przybyşowy: lubo w nim żadnego dnia nie przybyło, ale Miesiąc trzynasty w takim roku przybywa; i toto są Epakta, to jest dni, co się zostają od dni słonecznego biegu, do roku miesięcowego.

o Sposobie wynalezienia Epaktów

Epakty Nowiów z wynalezioney Złotey Liczby dōydziesz corocznie w niżej położoney Tabelli, która bowiem na Rok zamierzony Złota Liczba wypadnie, pod tą położoną brać maśz Epaktę Nowiów.

Złota Liczba 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13.  
Epakta - \* XI. XXII. III. 14. XXV. VI. XVII. XXVIII. IX. XX. I. XII.

Złota Liczba 14. 15. 16. 17. 18. 19.  
Epakta - - XXIII. IV. XV. XXVI. VII. XVIII.

Którą Tabelę skończywszy powracając od 19. Złotey Liczby do 1. miało przydawanych 11. dni Epaktowych pod każdą liczbę, pod 1. przydawac







MARTIUS MARZEC ma		Koniec Februarij czyli Lutego						
Dni 31.		który ma Dni 28.						
Epakta	L: Niedziela Dni	Święta Rzymskie	Dni	Święta Ruskie	wŃchod zachod			
					g:	m:	g:	m:
XXIX	1 d	Arbina Biskupa	17	Teodora Męcz:	6	45	5	17
XXVIII	2 e	Symplecyusza	18	Leona Papie:	6	40	5	20
XXVII	3 f	Kunegundy Pan:	19	Archippa A.	6	38	5	22
XXVI	4 g	KAZIMIE: KRO	20	Leona Biskupa	6	36	5	24
25 XXV	5 A	Przenie: S. Wac:	21	Tymoteusza	6	34	5	26
XXIV	6 b	Kolety Panny	22	Znal: Relikw:MM: Ewgeńskich.	6	32	5	28
XXIII	7 c	Tomasza z Ak:	23	Polikarpa B. M.	6	29	5	31
XXII	8 d	Jana Bożego	24	Znal: G. S. Jana	6	27	5	33
XXI	9 e	Franciszki Wd:	25	Tarazego Pa:	6	25	5	35
XX	10 f	40. Męczennik:	26	Porfirego Bisk:	6	23	5	37
XIX	11 g	Pelagij Panny	27	Prokopiusza W.	6	21	5	39
XVIII	12 A	Grzegorza P.	28	Bazylego Mni:	6	18	5	42
				<b>MARZEC</b>				
XVII	13 b	Nicefora Bisk:	1	Ewdocyii Męcz:	6	16	5	44
XVI	14 c	Zacharyasza Bif:	2	Teodora B. i M	6	14	5	46
XV	15 d	Longina Męcz:	3	Eutropiusza M.	6	12	5	48
XIV	16 e	Cyrylla	4	Gerazyma Mn:	6	10	5	50
XIII	17 f	Gertrudy Panny	5	Konona Męcz:	6	8	5	52
XII	18 g	Edwada Męcz:	6	Męczennikow w Ammoryi.	6	6	5	54
XI	19 A	Józefa Oblub:	7	Bazylego i Efr:	6	4	5	56
X	20 b	Ludgiera Bisk:	8	Teofila Bisk:	6	2	5	58
IX	21 c	Benedykta Op:	9	40. Męczennik:	6	0	6	0
<i>Wstęp słońca w Znak Barana i porównanie Nocy ze Dniem początku Wiosny</i>								
VIII	22 d	Pawła Biskupa	10	Konrada Męcz:	5	58	6	2
VII	23 e	Otona Zolnie:	11	Grzegorza Pa:	5	86	6	4
VI	24 f	Gabryela Arch:	12	Teofana Sy:	5	51	6	7
V	25 g	ZWIASTO: P.M.	13	Nicefora Pat:	5	53	6	9
IV	26 A	Teodozyusza	14	Benedykta Opa:	5	48	6	12
III	27 b	Rupertu Biskupa	15	Agapiusza Męcz:	5	45	6	15
II	28 c	Guntermana K.	16	Sabina Bisk: Męcz:	5	42	6	18
I	29 d	Eustachiego	17	Alexego Wyz:	5	40	6	20
*	30 e	Kwirusa Męcz:	18	Cyrylla Bisk:	5	37	6	23
XXIX	31 f	Beniamina Męcz:	19	Chryzanta i Daryi Męczen:	5	35	6	25

APRILIS KWIECIEN ma		Koniec Martij cz li Marca,						
Dni 30.		który ma Dni 31.						
Epakta	L: Niedziela Dni	Święta Rzymskie	Dni	Święta Ruskie	wŃchod zachod			
					g:	m:	g:	m:
XXVIII	1 g	Teodora Męcz:	10	MM. w Kłafztorze S. Sabby.	5	33	6	17
XXVII	2 A	Franciszka z P	21	Jakuba Biskupa	5	31	6	19
25 XXVI	3 b	Rycharda Bisk:	22	Bazylego Męcz:	5	28	6	32
XXV XXIV	4 c	Jzydora Biskupa	23	Nikona MM.	5	26	6	34
XXIII	5 d	Wincentego P.	24	Zacharyasza M.	5	24	6	36
XXII	6 e	Wilhelma Wyz:	25	ZWIA: P. M.	5	22	6	38
XXI	7 f	Donata i Rufina	26	Sobor S. Gabryela Archanioła	5	20	6	40
XX	8 g	Apoloniusza M.	27	Matrony Męcz:	5	18	6	42
XIX	9 A	Maryi Egipcy:	28	Stefana i H. a yo na Mni:	5	16	6	44
XXVIII	10 b	Ezechyela Pr:	29	Marka Biskupa	5	13	6	47
XXVII	11 c	Leona Papieża	30	Jana Mnicha	5	11	6	49
XXVI	12 d	Juliusza Papieża	31	Hipacjusza Bisku: KWIECIEN	5	9	6	51
XXV	13 e	Hermenagilda	1	Maryi Egipcy:	5	7	6	53
XIV	14 f	Tyburcego i Wa- leryana MM.	2	Tyta Mnicha	5	5	6	55
XIII	15 g	Krescentego	3	Nicety Mni:	5	3	6	57
XII	16 A	Kalixta Papieża	4	Józefa Mnicha	5	0	7	0
XI	17 b	Anicety Pap:	5	Teodula Męcz:	4	53	7	3
X	18 c	Eleuterego Męcz:	6	Eustachiusza Bisk:	4	50	7	6
IX	19 d	Wenera Męcz:	7	Jerzego Biskupa	4	51	7	9
VIII	20 e	Agnieszki Pan:	8	Herodyona A.	4	51	7	8
VII	21 f	Symona B i M.	9	Erbiztusza	4	50	7	10
<i>Wstęp słońca w Znak Byka i Druga część Wiosny.</i>								
VI	22 g	Sotera Męcz:	10	Terencjusza i in- nych Męczenn:	4	47	7	13
V	23 A	Jerzego Męcz:	11	Antypy Bisk:	4	45	7	15
IV	24 b	Woyciecha Bisk:	12	Bazylego Bisk:	4	43	7	17
III	25 c	Marka Ewang:	13	Artemona Bisk:	4	41	7	19
II	26 d	Kleta i Mar:	14	Marcina Pap:	4	40	7	20
I	27 e	Anastazego	15	Arystarcha Męcz:	4	38	7	22
*	28 f	Witalisa Męcz:	16	Jreny Męczen:	4	36	7	24
XXIX	29 g	Piotra Męcz:	17	Symeona Bisk:	4	34	7	26
XXVIII	30 A	Katarzyny Senen- skiey.	18	Jana Mnicha B2	4	32	7	28

MAIUS MAY ma  
Dni 31.

Koniec Aprila czyli Kwietnia,  
który ma Dni 30.

Epakta	L: Niedzi: Dni	Święta Rzymskie	Dni	Święta Ruskie	wſchod/zachod			
					g:	m:	g:	m:
xxvii.	1 b	Filipa i Jakoba Apoſtolor.	19	Jana Paleolauryty	4	30	7	30
xxvi.	2 c	Atanazego Dok:	20	Teodora Mni:	4	28	7	32
25.xxv.	3 d	Znals: S. Krzy: †	21	Januaryuſza Biſk:	4	26	7	34
xxiv.	4 e	Floryana Męcz:	22	Teodora Syc:	4	24	7	36
xxiii.	5 f	Moniki Wdowy	23	JERZE: Męcz:	4	22	7	38
xxii.	6 g	Jana w Oleiu:	24	Sabby Męczen:	4	20	7	40
xxi.	7 A	Domicylli Pan:	25	Marka Ewang:	4	19	7	41
xx.	8 b	Stanisława Biſk:	26	Bazylego Biſk:	4	17	7	43
xix.	9 c	Grzegorza Th:	27	Symeona A.	4	15	7	45
xviii.	10 d	Antonina Biſk:	28	Jafona i Sos:	4	14	7	46
xvii.	11 e	Mamerta Biſk:	29	9. Męczennik:	4	12	7	48
xvi.	12 f	Pankracego M.	30	Jakuba Apoſt:	4	10	7	50
xv.	13 g	Serwacego Biſk:	1	Jeremiasza Pro:	4	8	7	52
xiv.	14 A	Bonifacego Męcz:	2	Atanazego Do:	4	6	7	54
xiii.	15 b	Zofii Męczen:	3	Tymoteuſza Maury	4	5	7	55
xii.	16 c	Jana Nepomuc:	4	Pelagij Męcz:	4	3	7	57
xi.	17 d	Torpeta Męcz:	5	Ireny Męczen:	4	1	7	59
x.	18 e	Felixa Kapu:	6	Joba Sprawie:	4	0	8	0
ix.	19 f	Pudencyanny	7	Ziawienie S †	3	58	8	2
viii.	20 g	Bernardyna Seneń- skiego	8	JANA EWA:	3	57	8	3
vii.	21 A	Walensa Biſk:	9	MIKOŁAJA BIS:	3	55	8	5
<i>Wſp. ſonca w Znak Bliźniat &amp; Trzecią część Wiosny.</i>								
vi.	22 b	Heleny Panny	10	Symona Apo:	3	54	8	6
v.	23 c	Dezyderyuſza	11	Mocyuſza Biſk:	3	52	8	8
iv.	24 d	Joanny Wdowy	12	Epifaniusza Biſk:	3	51	8	9
iii.	25 e	Magdala de P.	13	Gliceryi Męcz:	3	49	8	11
ii.	26 f	Philipa Wyzn:	14	Jzydora Mni:	3	48	8	12
i.	27 g	Jana Papieża	15	Pachomiuſza	3	47	8	13
*	28 A	Germana Biſk:	16	Teodora Mni:	3	46	8	14
xxix.	29 b	Teodozyi Pan:	17	Andronika A.	3	45	8	15
xxviii.	30 c	Felixa Papieża	18	Teodora Męcz:	3	44	8	16
xvii.	31 d	Petrunelli Pa:	19	Patryciuſza Biſk:	3	43	8	17

JUNIUS CZERWIEC ma  
Dni 30.

Koniec Maja, który ma  
Dni 31.

Epakta	L: Niedzi: Dni	Święta Rzymskie	Dni	Święta Ruskie	wſchod,zachod			
					g:	m:	g:	m:
25.xxvi.	1 e	Pamfilego Męcz:	20	Thalilea Męcz:	3	41	8	19
xxv.xxiv.	2 f	Marcellina i Pio- tra Męcz:	21	Konſtantyna i He- lony.	3	40	8	20
xxiii.	3 g	Laurentyna	22	Bazyliſzka Męcz:	3	39	8	21
xxii.	4 A	Alexandra Biſk:	23	Michala Biſk:	3	38	8	22
xxi.	5 b	Bonifacego Biſk:	24	Symeona Sł:	3	37	8	23
xx.	6 c	Norberta Biſk:	25	Znals: G. S. Jana	3	36	8	24
xix.	7 d	Serca P. Janus:	26	Karpa Apoſto:	3	35	8	25
xviii.	8 e	Medarda Biſkupa	27	Teraponta Biſk:	3	35	8	25
xvii.	9 f	Prymuſa i Feli:	28	Nicety Biſkupa	3	34	8	26
xvi.	10 g	Małgorzaty K.	29	Teodozyi Pa:	3	34	8	26
xv.	11 A	Barnaby A.	30	Jzacyuſza Mni:	3	33	8	27
xiv.	12 b	Onufrego W.	31	Ermiaſza Ap:	3	33	8	27
<b>CZERWIEC</b>								
xiii.	13 c	Antoniego & P.	1	Juſtyna Męcz:	3	32	8	28
xii.	14 d	Bazylego Biſk:	2	Nicefora Biſk:	3	31	8	28
xi.	15 e	Wita i Modesta	3	Lucyana Męcz:	3	31	8	29
x.	16 f	Aureliana Bis:	4	Metrofana Pa:	3	31	8	29
ix.	17 g	Adolfa Biſku:	5	Doroteuſza Biſk:	3	31	8	29
viii.	18 A	Marka i Mar:	6	Hilariona Mni:	3	30	8	30
vii.	19 b	Gierwa: i Pro:	7	Theodota Biſk:	3	30	8	30
vi.	20 c	Sylweryuſza	8	Theodora Męcz:	3	30	8	30
v.	21 d	Aloizego Go:	9	Cyrylla Biſk:	3	30	8	30
<i>Wſp. ſonca w Znak Raka &amp; przeſtlenia nocny ze dniem początek Lata.</i>								
iv.	22 e	Paulina:	10	Tymoteuſza Biſk:	3	31	8	29
iii.	23 f	Agrypiny Pan:	11	Barł: i Barn:	3	31	8	29
ii.	24 g	Naro: S. Jana	12	Onufrego Puſt:	3	31	8	29
i.	25 A	Proſpera Biſk:	13	Akwiliny Męcz:	3	32	8	28
*	26 b	Jana i Pawla	14	Elizeuſza Pro:	3	32	8	28
xxix.	27 c	Władyſt: Krò:	15	Amoſa Proro:	3	32	8	28
xxviii.	28 d	Leona Vigilia	16	Tychona Biſk:	3	33	8	27
xxvii.	29 e	PIOTRA i PAW:	17	Manuila i Jz:	3	33	8	27
xxvi.	30 f	Pamiętka Pawla Świętego.	18	Leoncyuſza Mę- czennika.	3	33	8	27

JULIUS LIPIEC ma		Koniec Junij Czerwca, który ma Dni 30					
Dni 31.		ma Dni 30					
Epakta	Dni	L. Niedz:	Dni	wschod		zachod	
				g:	m:	g:	m:
25 XXV.	1 g		19	Juliusza Męcz:	3	34	8 6
XXIV.	2 A		20	Nawiedz: P. M.	3	34	8 26
XXIII.	3 b		21	Awita Kapłan:	3	35	8 25
XXII.	4 c		22	Eżbiety Król:	3	35	8 25
XXI.	5 d		23	Wilhelma Opa:	3	36	8 24
XX.	6 e		24	Jzaiasza Proro:	3	36	8 24
XIX.	7 f		25	Klaudiusza Męcz:	3	37	8 23
XVIII.	8 g		26	Kiliana Męcz:	3	37	8 23
XVII.	9 A		27	Zenona Męcz:	3	38	8 22
XVI.	10 b		28	7. Braci śpiących	3	38	8 22
XV.	11 c		29	Cypriana Męcz:	3	39	8 21
XIV.	12 d		30	Jana Gwalber:	3	39	8 21
				LIPIEC			
XIII.	13 e		1	Małgorzaty P.	3	40	8 20
XII.	14 f		2	Bonawentury	3	40	8 20
XI.	15 g		3	Rozesłańcow	3	41	8 19
X.	16 A		4	Skaplar: P. M.	3	42	8 18
IX.	17 b		5	Alexego Wy:	3	43	8 17
VIII.	18 c		6	Szymona z L.	3	44	8 16
VII.	19 d		7	Wincen: a P.	3	46	8 14
VI.	20 e		8	Eliasz Proroka	3	48	8 12
V.	21 f		9	Praxedy Panny	3	50	8 10
				Druga część Lata:			
V.	22 g		10	Maryi Magd:	3	52	8 8
III.	23 A		11	Apolinarego	3	54	8 6
II.	24 b		12	Kryktyny Pa:	3	56	8 4
I.	25 c		13	Jakuba Apost:	3	58	8 2
*	26 d		14	Anny M. P. M.	4	0	8 0
XXIX.	27 e		15	Pantaleona M.	4	2	7 58
XXVIII.	28 f		16	Botwida Męcz:	4	4	7 56
XXVII.	29 g		17	Marty Panny	4	6	7 54
25 XXVI.	30 A		18	Abdona Męcz:	4	8	7 52
XXV XXIV.	31 b		19	Ignacego W.	4	10	7 50

AUGUSTUS SIERPIEN ma		Koniec Julij czyli Lipca, który ma Dni 31.					
Dni 31.		ma Dni 31.					
Epakta	Dni	L. Niedz:	Dni	wschod		zachod	
				g:	m:	g:	m:
XXIII.	1 c		20	Piotra w Oko:	4	12	7 48
XXII.	2 d		21	P. M. Anielskiy.	4	14	7 46
XXI.	3 e		22	Zna: S. Szcze:	4	17	7 43
XX.	4 f		23	Dominika Wy:	4	19	7 41
XIX.	5 g		24	P. M. Snieżny	4	21	7 39
XVIII.	6 A		25	Przemien. Pańskie	4	23	7 37
XVII.	7 b		26	Karetana Wy:	4	25	7 35
XVI.	8 c		27	Cyryaka Męcz:	4	27	7 33
XV.	9 d		28	Romana Męcz:	4	29	7 31
XIV.	10 e		29	Wawrzyńca M.	4	31	7 29
XIII.	11 f		30	Tyburego i Towarzyszow	4	33	7 27
XII.	12 g		31	Klary Panny.	4	35	7 25
				SIERPIEN			
XI.	13 A		1	Hipolita Męcz:	4	37	7 23
X.	14 h		2	Enzeb. Wigilia	4	39	7 21
X.	15 c		3	W NIEBO: P. M.	4	41	7 19
VIII.	16 d		4	Rocha Wyzn:	4	43	7 17
VII.	17 e		5	Mamerta Męcz:	4	45	7 15
VI.	18 f		6	Agapita Męcz:	4	46	7 14
V.	19 g		7	Benigny Panr:	4	48	7 12
IV.	20 A		8	Bernarda Opa:	4	50	7 10
III.	21 b		9	Stefana Króla	4	52	7 9
				Trzecia część Lata			
II.	22 c		10	Symforyana	4	54	7 8
I.	23 d		11	Zacheusza Bisk:	4	54	7 6
*	24 e		12	Bartłomieja Apost:	4	56	7 4
XXIX.	25 f		13	Ludwika Król:	4	58	7 2
XXVIII.	26 g		14	Róży Panny	5	0	7 0
XXVII.	27 A		15	Cezarego Bisk:	5	2	6 58
XXVI.	28 b		16	Augustyna Bisk:	5	4	6 56
25 XXV.	29 c		17	Ściecia S. Jana	5	7	6 53
XXIV.	30 d		18	Felixa Męcz:	5	9	6 51
XXIII.	31 e		19	Raymunda W.	5	11	6 49

SEPTEMBER WRZESIEN ma  
Dni 30.      Koniec Augusta czyli Sierpnia,  
który ma Dni 31.

Epakta	Dni	L. Niedz.	Święta Rzymskie	Dni	Święta Ruskie	wschod		zachod	
						g:	m:	g:	m:
XXII.	1	f	dziego Opata	20	Samuela Pro:	3	13	6	47
XXI.	2	g	Maxyma Męcz:	21	Tadeusza Apóst:	5	15	6	45
XX.	3	A	Eufrozyny P.	22	Agatonika Męcz:	5	18	6	42
XIX.	4	b	Rozalij Panny	23	Lupa Męczen:	5	20	6	40
XVIII.	5	c	Urbana Papie:	24	Eutyehiusza Bisk:	5	22	6	38
XVII.	6	d	Zacharyasza	25	Bartł: i Tyt:	5	24	6	36
XVI.	7	e	Reginy <i>Wigilia</i>	26	Adryana Męcz:	5	26	6	34
XV.	8	f	NARODZ: P. M.	27	Pemena Mni:	5	29	6	31
XIV.	9	g	Gorgoniusza	28	Moyżesz Męcz:	5	31	6	29
XIII.	10	A	Mikołaja z Tor:	29	SCIĘCIE GŁO: S. JANA Pośt.	5	33	6	27
XII.	11	b	Piotra i Jacka	30	Alexandra Męcz:	5	35	6	25
XI.	12	c	Zwycięstwo z Tur- kami.	31	Zi: Paska P. M. WRZESIEN	5	38	6	22
X.	13	d	Mauryczego	1	Symona Słup:	5	41	6	19
IX.	14	e	Podnie: S Krzyża	2	Mamanta Męcz:	5	42	6	18
VIII.	15	f	Nikodema Męcz:	3	Antima Bisk:	5	44	6	16
VII.	16	g	Eufemij	4	Moyżesz Pro:	5	46	6	14
VI.	17	A	Piątn: S. Fran:	5	Zacharyasza P.	5	47	6	13
V.	18	b	Tomafza z Wi:	6	Eudocego Męcz:	5	49	6	11
IV.	19	c	Januarego Bisk:	7	Sozonta Męcz:	5	51	6	9
III.	20	d	Eustachiusza.	8	NARODZ: P. M.	5	53	6	7
II.	21	e	Matusza Aposto- ła.	9	Isachima i Anny	5	55	6	5

*Wstęp słona w Znak Wagi 8<sup>ty</sup> Pierwsza część Jesieni*

I.	22	f	Mauryczego.	10	Minodory Męcz:	5	57	6	3
*	23	g	Tekli P. Męcz:	11	Teodory Mni;	6	0	6	0
XXIX.	24	A	Gerarda Bisk:	12	Antonoma Bisk:	6	3	5	57
XXVIII.	25	b	Kleofasa Bisk:	13	Korneliusza M.	6	4	5	56
XXVII.	26	c	Jozefa Męcz:	14	PODWYSZENIE S. KRZYZA Pośt	6	7	5	53
25 XXVI.	27	d	Przen: S. Stefana	15	Nicety Męcz:	6	9	5	51
XXV. XXIV.	28	e	Woyciecha Męcz	16	JOZAFATA Arcy Biskupa Polo:	6	12	5	48
XXIII.	29	f	Michała Archa:	17	Zofii Męcz:	6	14	5	46
XXII.	30	g	Hieronima Do	18	Eumeniusza	6	16	5	44

OCTOBER PAZDZIERNIK  
ma Dni 31.      Koniec Septembra czyli Wrze-  
śnia, który ma Dni 30.

Epakta	Dni	L. Niedz.	Święta Rzymskie	Dni	Święta Ruskie	wschod		zachod	
						g:	m:	g:	m:
XXI.	1	A	Remigiusza Bisk:	19	Trofima Męcz:	6	18	5	42
XX.	2	b	Antołow Strólow.	20	Eustachiusza M.	6	21	5	39
XIX.	3	c	Kandyda Męcz:	21	Kondrata Apóst:	6	23	5	37
XVIII.	4	d	Franciszka W.	22	Foki. B. i M.	6	25	5	35
XVII.	5	e	Placyda Męcz:	23	Poczo: S. Jana	6	27	5	33
XVI.	6	f	Fidy Panny.	24	Tekli Męcze:	6	29	5	31
XV.	7	g	Marka Papieża	25	Eufrozyny P.	6	32	5	28
XIV.	8	A	Brygidy Wdowy	26	JANA EWA:	6	34	5	26
XIII.	9	b	Dyonizego Męcz:	27	Kalistrata Męcz:	6	36	5	24
XII.	10	c	Zwycięstwo Ch:	28	Charytona W.	6	38	5	22
XI.	11	d	Placydy Panny	29	Cyryaka Mni:	6	41	5	19
X.	12	e	Maxymiliana	30	Grzegorza Bisk:	6	43	5	17
IX.	13	f	Burharda,	1	PAZDZIERNIK POKROW P. M.	6	45	5	15
VIII.	14	g	Kalixta Papieża	2	Cypryana Do:	6	47	5	13
VII.	15	A	Jadwigi i Tere:	3	Dyonizego Męcz:	6	49	5	11
VI.	16	b	Gaula Opata.	4	Ieroteusza Bisk:	6	51	5	9
V.	17	c	Florentina	5	Charytyny M.	6	53	5	7
IV.	18	d	Lukasza Ewa:	6	Tomafza Apóst.	6	56	5	4
III.	19	e	Piotra z Alka:	7	Sergiusza Męcz:	6	58	5	2
II.	20	f	Maxyma i Wan- delina.	8	Pelagij Mni:	7	0	5	0
I.	21	g	Urszuli Panny	9	Jakoba Alfeusz- wego Apostoła.	7	2	4	58
*	22	A	Korduli Panny.	10	Eulampiusza.	7	4	4	56

*Wstęp słona w Znak Niedzwiedka C<sup>16</sup> Druga część Jesieni*

XXIX.	23	b	Jana Kapistra:	11	Filipa Aposto:	7	6	4	54
XXVIII.	24	c	Rafala Archa:	12	Probusa i Tar:	7	9	4	51
XXVII.	25	d	Kryzypina Męcz:	13	Karpa i Papyła	7	11	4	49
XXVI.	26	e	Ewarysta.	14	Gerwazego i Pro- tazego MM.	7	13	4	47
25 XXV.	27	f	Fremonta Bisk:	15	Lucyana Męcz:	7	15	4	45
XXIV.	28	g	Symona i Judy Apostołów.	16	Longina Męcz:	7	17	4	43
XXIII.	29	A	Narcyza Bisk:	17	Ozeasza Pro:	7	19	4	41
XXII.	30	b	Marcelina Męcz:	18	Lukasza Aposto:	7	21	4	39
XXI.	31	c	Lucyi Panny <i>Wigilia z Postem.</i>	19	Joela Proroka. C	7	23	4	37



### O Literze Paschalney Starego Kalendarza.

Liter Paschalnych starego, czyli raczey Greckiego Kalendarza jest 35. które, że u Greków są rozłożone na lat 532. dla szczupłości tego dzieła, rozkładają się tylko na Lat 144. których używanie dzieie się tym sposobem: chcesz wiedzieć w Roku np: 1781. jaka jest Litera Paschalna znalazłszy ten Rok w następującej Tabelli, pokaże ci: że Litera Paschalna tego Roku jest *m.* i ten Rok będzie pospolity z 365. Dni składający się, przy której-kolwiek zaś Literze jest położona gwiazdka, ta znaczy: że ten jest Rok przestępny np: w Roku 1784. jest Litera Paschalna *h\** z gwiazdką, ten tedy Rok jest przestępny mający Dni 366. gdyż w Miesiącu Lutym przydać się powinien Dzień 29. S. Kafsjana Opata. Co ukazuje Tabella pod Literą A.

### O Użyciu Litery Paschalney.

Znalazłszy Rok, a pod nim Literę Paschalną, szukaj oney w Tabelli pod Literą B. tę gdy znajdziesz prowadź od niey wprost wierzem, a tać ukaze którego Dnia w tym Roku przypadnie Narodzenie Pańskie, Wielkanoc i inne Święta mianowicie Ruchome, np: w Roku 1781. jest Litera Paschalna *m.* bez gwiazdki ukazująca Rok zwyczajny, tę znalazłszy w Tabelli pod Literą B. prowadź prostą Liniją Roku zwyczajnego, a znajdziesz, że w tym Roku będzie Boże Narodzenie we Czwartek, Początek Triodi 11. Stycznia, Mięsopestu Tygodni 4. i Dni 4. Niedziela Syropustna Dnia 1. Lutego, Zwiastowanie Panny Maryi we Szrodę Wielkonocną, Wielkanoc Dnia 22. Marca, Wniebowstąpienie Dnia 30. Kwietnia, Zielone Świątki Dnia 10. Maja, Boże Ciało Dnia 21. Maja.

Przykład drugi, w Roku 1804. będzie Litera Paschalna *m\** z gwiazdką ukazującą Rok przestępny, tę znalazłszy w Tabelli pod Literą B. prowadząc prostą niey Liniją Roku przestępnego pokażeć, iż będzie: Boże Narodzenie w Piątek, Mięsopestu Niedziel 9. i Dni 3. Początek Triodi Dnia 14. Lutego, Niedziela Syropustna Dnia 6. Marca, Zwiastowanie Panny Maryi w Piątek zciey Niedzieli Postu, Wielkanoc Dnia 24. Kwietnia, Wniebowstąpienie Dnia 2. Czerwca, Zielone Świątki Dnia 12. Czerwca, Boże Ciało Dnia 23. Czerwca, co wszystko ma się rozumieć podług starego Kalendarza.

### A. Tablica ukazująca Rok i Literę Paschalną na Lat 144. ułożona.

L: Paschal: przestępny Rok	L: Paschal: zwyczajny Rok	L: Paschal: przestępny Rok	L: Paschal: zwyczajny Rok	L: Paschal: przestępny Rok	L: Paschal: zwyczajny Rok	L: Paschal: przestępny Rok	L: Paschal: zwyczajny Rok	L: Paschal: przestępny Rok	L: Paschal: zwyczajny Rok
1781. m.	1782. n.	1783. o.	1784. p*	1785. q.	1786. r.	1787. s.	1788. t.	1789. u.	1790. v.
1797. h.	1798. i.	1799. j.	1800. k*	1801. l.	1802. m.	1803. n.	1804. o*	1805. p.	1806. q.
1813. x.	1814. y.	1815. z.	1816. aa*	1817. ab.	1818. ac.	1819. ad.	1820. ae*	1821. af.	1822. ag.
1829. ee.	1830. ff.	1831. gg.	1832. hh*	1833. ii.	1834. jj.	1835. kk.	1836. ll*	1837. mm.	1838. nn.
1845. pp.	1846. qq.	1847. rr.	1848. ss*	1849. tt.	1850. uu.	1851. vv.	1852. ww*	1853. xx.	1854. yy.
1861. aa.	1862. bb.	1863. cc.	1864. dd*	1865. ee.	1866. ff.	1867. gg.	1868. hh*	1869. ii.	1870. jj.
1877. ll.	1878. mm.	1879. nn.	1880. oo*	1881. pp.	1882. qq.	1883. rr.	1884. ss*	1885. tt.	1886. uu.
1893. vv.	1894. ww.	1895. xx.	1896. yy*	1897. zz.	1898. aa.	1899. bb.	1900. cc*	1901. dd.	1902. ee.
1909. gg.	1910. hh.	1911. ii.	1912. jj*	1913. kk.	1914. ll.	1915. mm.	1916. nn*	1917. oo.	1918. pp.
1917. qq.	1918. rr.	1919. ss.	1920. tt*	1921. uu.	1922. vv.	1923. ww.	1924. xx.		





O Biegu Słonecznym na każdy Rok przez 12. Planet Zodycznych, albo Znakow Niebieskich, które się nazywają tak:

Baran, ♈ Byk, ♉ Bliźnięta, ♊ Rak, ♋ Lew, ♌ Panna, ♍ Waga, ♎ Niedzwiałek, ♏ Strzelec, ♐ Kozieroziec, ♑ Wodnik, ♒ Ryby.

Baran, ♈ jest znak ognisty, Słońce w nim panuje od dnia dwudziestego pierwszego Marca, aż do dnia dwudziestego pierwszego Kwietnia. Kto się tego czasu rodzi, bywa choleryczny, to jest gorący i suchy.

Byk, ♉ jest znak zimny, Słońce w nim panuje od dnia dwudziestego pierwszego Kwietnia, aż do dnia dwudziestego pierwszego Maia. Kto się tego czasu rodzi, bywa Melancholiczny, to jest zimny i suchy.

Bliźnięta, ♊ jest znak powietrzny, Słońce w nim panuje od dnia dwudziestego pierwszego Maia, aż do dnia dwudziestego pierwszego Czerwca. Kto się tego czasu rodzi, jest krwisty, to jest gorący i wilgotny.

Rak, ♋ jest znak wodny, Słońce w nim panuje do dnia dwudziestego pierwszego Czerwca, aż do dnia dwudziestego pierwszego Lipca. Kto się tego czasu rodzi, jest Flegmatyczny, to jest zimny i wilgotny.

Lew, ♌ jest znak ognisty, panuje w nim Słońce, od dnia 22. Lipca, aż do dnia 23. Sierpnia. Kto się tego czasu rodzi, jest Choleryczny.

Panna, ♍ jest znak zimny, Słońce w nim panuje od dnia 23. Sierpnia, aż do dnia 24. Września. Kto się tego czasu rodzi, jest Melancholiczny.

Waga, ♎ jest znak powietrzny: Słońce w nim panuje od dnia 24. Września, aż do dnia 24. Października. Kto się tego czasu rodzi, jest krwisty.

Niedzwiałek, ♏ jest znak wodny, panuje w nim Słońce od dnia 24. Października, aż do dnia 23. Listopada. Kto się tego czasu rodzi, jest Flegmatyczny.

Strzelec, ♐ jest znamie ogniste, panuje w nim Słońce od dnia 23. Listopada, aż do dnia 22. Grudnia. Kto się tego czasu rodzi, bywa Choleryczny.

Kozieroziec, ♑ jest znak zimny, panuje w nim Słońce od dnia 22. Grudnia, aż do dnia 21. Stycznia. Kto się tego czasu rodzi, bywa Melancholiczny.

Wodnik, ♒ jest znamie powietrzne, panuje w nim Słońce od dnia 21. Stycznia, aż do dnia 19. Lutego. Kto się tego czasu rodzi, jest krwisty.

Ryby, ♓ jest znamie wodne, Słońce, w nim panuje od dnia 19. Lutego, aż do dnia 21. Marca. Kto się tego czasu rodzi, jest krwisty.

*Natura Cholerycznego.*

Datny, Smiały, zarosły, szczupły, niecierpliwy.  
Na różty potzedł kolor, suchy i gniewliwy.

*Natu-*

*Natura Melancholicznego.*

Chytry, smutny, zazrosny, twarz jego żółtawa.  
Jest skrupulat, oszukacz, nie rad wiele dawa.

*Natura Krwistego.*

Szczodry, śmieśny, wesoły na twarzy czerwony.  
Tchorz, cielisty, stateczny, ku wenerze skłonny.

*Natura Flegmatycznego.*

Spioch, leniwiec, otyły, a rad często pluć,  
Nie pamiętny, twarz biał y cery pokazuje.

*Choleryczni.* Zwyczajnie pyżni, niecierpliwi, prędcy, pokwapliwi krzywdę czyniący, ostrożni, pomstę i gniew kochający, dla influencyi znaku na Niebie ognistego.

*Melancholiczni.* Są miłoścy, dowcipni, mądry, pobożni, sprawiedliwi, długo myślący, podeyrzliwi, skrupulaci, nie rychli, nie użyci, nie odważni, ślapi, łakomi, uporczywi, lada co uważający, nie wierni, rzkomo zamilczający, nie polityczni, nie ludzcy, a jako Grekowie mówią, *Misanthropi*, od konwersa vi uciekający, dla influencyi znaku na Niebie ziemnego.

*Krwisci.* Są niepry aciele smutnych nów, kochający i poteczność i rekracya, nie zwadliwi, łaskawi, przyjemni w rozmowach, lu. e., hoyoi, p bōzoi, sprawi dliwi, nie krzywdzący, chyba gwałtem przymuszeni, do piewur skwa liw, ale od urazy swojej prędko ostepujący, dla influencyi znaku na Niebie powietrznego.

*Flegmatyczni.* Są w czynach swoich leniwi, Prostaczkowie, cizy, pobożni, w radach nie odważni, w wykonaniu takiejkolwiek rzeczy bōżliwi, kochają, ale nie śmieją, nie nawidzą, ale nie bardzo, skromni, posłuszni, dla influencyi znaku na Niebie wodnego.

*Słuchaj Matematyka:* Cholericus conturbant, Melancholici Regunt, Sanguineis deliciantur, Flegmatici conspurcant.

Kto chce być szczęśliwym na ziemi, ( obietnicę Bóg wypełni ) niechay szanować Rodzi ów twach.

Niecnocliwy żywot skraca dni życia, a cnotliwy przyczynia. Miej dobre sumienie, miej wżyczliwy i niechętny fortunie wesołą a niezmysloną ferę cerę: pracuy, miej w pokarmach i napoiach wielką baczność, dobre zdrowie twoje, i dni-twe, zaprowadzisz w długie lat przeciągi.

*Co kto ma czynić pod każdym Znakiem Niebieskim.*

Jako się wyżej powiedziało o 12. Znakach Niebieskich, przez które Słońce przechodzi 365 dni, i godzin 6. ( to jest: przez cały Rok ) co Miesiące te 12. Znakow Niebieskich, od Nowiu do Nowiu, to jest: przez 29. dni, i godzin 14. i minut coś obchodzi, które się zwyczajnie między Swiętami dorocznymi w Kalenlarzu kładą każdego Miesiąca, i Aspektami rżniet: żeby tedy daremnie nie były położone, ta się nauka daje.



Gdy Słońce jest w Baranie, kruszców szukać, i one z lewać, krew puszczać puszczaćdem i bańkami, wyjąwszy głowę i szyję, gdyż ten znak tym członkom panuje, domy stawiać, włosy strzydz, purgans brać, czas dobry.

Gdy Słońce w Byku, Siac, szczepić, wino rozsadzać, budować, w drogę iść, włosy strzydz, dzieci zostawiać, zawziętości godzić, dobrze krew puścić, purgancją brać nie dobrze.

Gdy Słońce w Bliźniętach, Ptaki łowić, domy stawiać, włosy strzydz, poselstwo odprawiać. Jednak krew puszczać, purgować się, w drogę iść, przyjaciela iednać nie dobrze.

Gdy Słońce w Raku, Wody dobywać, Stawy, Młyny i Studnie stawiać, legacye odprawiać, krew puszczać, byle nie z Hypatyki, także purgować się, ale *in Electuariis*, Budynków iednak, strzyżenia włosów, i alchymij, może zaniechać.

Gdy Słońce we Lwie, Handlować, budować, strzydz włosy, przyjaciela iednać, czas dobry. Zły krew puszczać purgować się, w drogę iść, flugi przyjmować, poselstwo odprawiać.

Gdy Słońce w Pannie, Siac, szczepić, orać, dzieci zostawiać, handlować, legacye odprawiać. Złe jest o przyjaźń się starać, zenieć się, krew puszczać, purgancye *in Electuariis*, brać.

Gdy Słońce w Wadze, Dobrze jest purgancją brać, o przyjaciela się postarać, peregrynacją odprawiać, szaty wietrzyć, Poselstwo odprawiać, włosy strzydz, budować iednak, ogniem robić, przyjaciela iednać, złe.

Gdy Słońce w Niedźwiadku, Bańki stawiać, purgans brać, kruszczow nabywać, i one zlewać, w łaźni się myć. Niedobrze w drogę iść, handlować, w nowe suknie stroić się, o przyjaciela się starać, przyjaciela iednać.

Gdy Słońce w Strzelcu, Krew puścić, peregrynować, zenieć się, w łaźni się myć, kupczyć, budować, stroić się, włosy strzydz, Posły stać, przyjaciela iednać, dobrze: złe purgować się, siac, i szczepić.

Gdy Słońce w Koziorożcu, Dobrze jest orać, winnice i ogrody sprawiać, szczepić, dzieci zostawiać, włosy strzydz, legacye odprawiać. Złe krew puszczać, purgancją brać przyjaciela iednać.

Gdy Słońce w Wodniku, Krew puszczać, purgans wziąć, o przyjaźń się starać; w drogę iść, handlować, budować, włosy strzydz, czas sposobny. Zły, poselstwo odprawiać, przyjaciela iednać.

Gdy Słońce w Rybach, Dobrze pigułki wziąć, krew puścić, zenieć się, budować, piwa warzyć, handlować, ustroić się w szaty nowe, legacye odprawiać, przyjaciela iednać. Złe, włosy strzydz, flugę przyjąć.

*Te iednak czasy, tym więcej sposobnieysze, im Aspekty fortunnieysze, które się opisują na każdy dzień Miesiąca w Kalendárzu.*

*Czy też są w samej rzeczy na Niebie te 12. Zwierząt, które Astronomowie Znakami nazywają.*

Odpowiadam. Nie są, ale tym Znakom dla tego Zwierząt imiona wynale-



należli Gwiazdopisowio, a nypierwszy *Cleostratus*, iż się zdadzą mieć własności, albo przymioty Zwierząt tych, od których się nazywają, to jest: że na świecie sprawiają skutki, tym Zwierzętom przyzwoite. *Naprzykład:*

Pierwszy znak zowie się Baranem, albowiem iako Baran jest zwierzątko ciepłe, tak też Słońce ten znak przebiegając, zdobywa ciepła swego, i nim pod Miesięczne kreatury ogrzewa.

Wtóry znak zowie się Bykiem, bo iako ten silnieyszy jest od Barana, tak też Słońce ten znak przebiegając, iuz bardziey ziemię, niż gdy było w Baranie ogrzewa: albo iż pod bytność Słońca w Byku, orać tym bydłem i uprawiać pola gospodarze zaczynają.

Trzeci znak wzrął imię od Bliźniat, iż iako tych dwoie jest, tak Słońce w nim zostające, w dwój nałob niby ciepła przyczynia i usilnieysze, niż pierwiey było, sprawia ciepło.

Czwarty znak zowie się Rakiem: bo gdy Słońce dojdzie, tedy niby Rak idzie wstecz albo wpak, i od nas się umyka.

Piątemu znak Lwa nazwiskodano: bo iako Lew jest z Zwierząt i bestyi najmocnieyszy, tak też Słońce ten znak przechodzące, na potęgę suszy i grzeie.

Szesty znak Panną mianowano, bo w nim Słońce zostające, nieplodne nie iako jest, i nic nowego nie rodzi, tylko gorącością swoją dożyżewać się. Fruktom pozwala.

Siodmy znak Szali, albo Wagi nazwano: bo gdy Słońce przebiega, Dni i Nocy równają się, i niby na Szali z sobą się ważą.

Osmy znak Niedźwiadkiem (co się zowie *Scorpio*) nazwano, bo iako ta gadzina ogniem swym iadowitym szkodzi, tak też pod rezydencją w tym znaku Słońca, ostro-zimna Aerya, ile nie ostrożnych ludzi, wkrótce przenika, i febry różne sprawia.

Dziewiąty znak Strzelcem mianowano, z tej przyczyny: że gdy weń Słońce wnidzie, dżdżów rzęśliwych z śnieżnicami porusza, które niby strzały na ziemię się z Nieba spuszczaią.

Dziesiąty znak imię wziął Koziorożca, bo iako Kozy z Kozłami na drzewie się przednimi nogami wspinają, i o nie opierają; tak Słońce oparłszy się o ten znak, do nas znou zbliżać się poczyna.

Jadynaasty znak Wodnikiem się zowie z tąd, iż pod bytność w nim Słońca wody się na ziemi, z śniegów i lodów rezolucyi przyczynia.

Dwunastemu znaku Ryby nazwiska ustąpiły: bo gdy tam Słońce zostaje, rzeki przybierają, i z brzegów wylewają, po których sterty siano, chatupy, domowe bydłeta, a częstokroć i ludzie niby ryby pływają.

Y ta oprócz tych może tu służyć racya, czemu się pierwszy znak Baranem mianuje: bo Gwiazdy które w tej części Zodyaku świecą, postać Barana, wyobrazają, tak i o drugich rozumieć.

Drugim Konstellacyom zaś, na pamiątkę wielkich ludzi i w Matematyce biegłych nazwiska dano, iako to: iedna zowie się Herkulesem; na

pamiętkę Herkulesa: inne na pamiętkę innych różnych rzeczy Historyami sławnych.

## O ZACMIENIACH

Nie jest dziwne w Szkołach Matematycznych, Słońca i Księżyca Zaćmienie, bo iako wielom *Aequinoctiorum Solsticiorum, Novi luniorum, Pleniluniorum, augmenti & decrementi dierum consuetudo subtrahit admirationem*, tak też Matematykom, *causae naturales novitatem Ecliptici spectaculi subduxerunt*. Więc któreby to były *causae naturales*, Czytelnikowi memu Zaćmienie *Luminarium tanquam aliquo prodigio konfundującemu się dla informacyi kładę nayprzód.*

### FUNDAMENT PIERWSZY.

Zaćmienie Słoneczne, zawsze na Nowiu, a Miesięczne na pełni przytrafia się.

### FUNDAMENT DRUGI.

Każde *corpus opacum*, stawione przeciw światłu, czyni cień. A jeżeli *corpus luminosum* ( iakowe jest Słońce ) będzie większe, niż *corpus opacum* ( iako jest ziemia *corpori luminoso obiectum*, oświeci więcej niż połowę *corporis opaci, siue oppositi reliquam vero partem reliquet obscuram*, która uczyni cień spiczasty, *umbram faciet pyramidalem in conum defluentem* *Ex prop: 22. persp: Jeann: Arch: Ep: Cantuar:*

### FUNDAMENT TRZECI.

Księżyc jest też *corpus opacum*, iednak *propter raritatem*, z przyrodzenia swego do przyzięcia Słoneczney jasności akomodowany, którą tak bierze w się: iak gąbka wodę, ale do przepuszczenia promieni Słonecznych na drugą stronę, *propter opacitatem* nie sposobny, nie inaczej iako iaka okrągła machyna, zaczym którą stronę obraca się do Słońca, ta tylko bywa oświecona, a druga ciemna, i cień od siebie ku nam rzucająca.

### FUNDAMENT CZWARTY.

Kiedy bywa Now, na ten czas łączy się Księżyc z Słońcem, ale to łączenie, nie bywa *per contactum*, iako kiedy położymy talerz na talerzu, gdyż Słońce jest na czwartey, Księżyc zaś na pierwszey od nas Sferze, ale kiedy Księżyc w iednymże znaku z Słońcem znajdujący się, tak podeydzie pod Słońce, iako bywa głowa pod kapeluszem, to dopiero bywa *conjunctio* i zowie się Now.

Pełnia zaś przypada w ten czas, kiedy Księżyc stanie na przeciwko Słońcu, *in signis oppositis, in gradibus & in minutis.*

### FUNDAMENT PIĄTY.

*Eklipyka* nie inzego nie jest, tylko iedna ścieżka, którą zostawia po sobie *centrum solis*, pomykające się po Zodyaku, a *Puncto aequinoctij Verni,*

ad

*ad idem punctum, secundum successione[m] signorum.* Tę trudniej na Niebie porzeczysz niż owę, którą łódź czyni na wodzie.

### FUNDAMENT SZOSTY.

*Linea Diametralis* zowie się ta, która Słońce, albo Miesiąc dzieli na dwie równe części. Gdy tedy ta linia w pół Księżyc dzieląca, podeydzie pod linią w pół Słońce przedzielającą, w ten czas zowie się *diametralis situs* Księżyca przeciwko Słońcu.

### FUNDAMENT SIODMY.

Zaćmienie *Luminarium* nie może być tylko, albo *in cauda* albo *in capite Draconis* co nie inzego nie jest, tylko punkta, albo intersekcye, które czynią dwa cyrkuliy przecinające się.

### FUNDAMENT OSMY.

Zaćmienie Słońca nie inzego nie jest, tylko *interpositio Lunae inter Solem & terram.* *Lunae vero Eclipsis, est interpositio terrae, inter Solem & Lunam.*

To jest.

Kiedy się Słońce ści, w ten czas łączy się Księżyc z Słońcem, stawiając *diametraliter sub linea Ecliptica*, między Słońcem i ziemią. A iż *corpus Luna* jest *opacum*, zaczym z tamtey tylko strony *versus astra* oświecone, prosić *umbram, versus nostrum aspectum*, i pewną część jasności Słoneczney nam odeymnie. Przetoż nie trzeba rozumieć, żeby Słońce tak traciło blask i jasność swoją, iako stracił wzrok niewidomy, ale tylko tak iako gdyby mnie przy świecy czytającemu, stanął kto przeciwko świecy gorącej. Zas.

Zaćmienie Miesięczne bywa na Pełni, a to w ten czas, kiedy Słońce bywszy pod ziemią, a Miesiąc nad ziemią, *vel e contra*, ale my tego nie widzimy ) stawia przeciwko sobie *diametraliter sub Ecliptica* iedno *in capite*, a drugie *in cauda Draconis*: zaczym *in tali situ* ziemia *mediat mediando, tanquam corpus opacum, oppositum corpori luminoso*, to jest Słońcu *proicit umbram pyramidalem fursum*, która nas wyżej wzgórzę idzie, tym bardziej ciężej; gdy tedy Miesiąc pomykając się *Motu proprio* od Zachodu na Wschod, wpada w ten cień, musi być koniecznie, zaćmienie & *quidem* długie, jeżeli *in Perigaeo sui Epicycli* idąc dołem, padnie na cień miesięcy, krótkie jeżeli idąc górą, *in apogaeo sui Epicycli* wchodzi w cień ciężki.

### WĄTPLIWOSC PIERWSZA.

Ponieważ według tey informacyi, każde zaćmienie Słoneczne bywa na Nowiu, a Miesięczne na Pełni; tedy, ile razy bywa Now, tyle razy powinno się Słońce ścić, a ile razy Pełnia tyle razy Miesiąc szwankować ma. Odpowiadam na To: Gdyby w każdy Now i Pełnią, *diametraliter sub*

*Eclipti-*

*Ecliptica sicuti Laminaria in predictis interfectionum punctis, de facto mutabitur sic tunc rariis tunc Luminaria, ille rariis bywa Now, i Pełnia: iz jednak nie zawsze to się trafia, nie często też bywają Eclipses. Jako albowiem ten Gość, który stanął na Antokolu, albo na Sniepiskach, nie postać w Wilnie: nie może tego przed drugim prawdziwie udawać, że był w Wilnie, tak i Luminaria, które lubo się zeszły in signo & gradu, non possunt dici perfecte Ecliptica, jeżeli się tak nie zniyda, żeby linia pociągająca ex centro unius Luminaris poszła ad perpendicularum, to jest: wprost ku centrum alterius Luminaris.*

### WĄTPLIWOSC DRUGA.

Swiśdęzy *Dionisius Areopagita, in Epistola ad Policarpum*, którego też cytuję *Franciscus Titelmanus in Philosophia naturali*: że pod czas Pełni, kiedy Chrystus Pan, Stworca i Zbawiciel nasz, umierał za nas na drzewie Krzyżowym, widział z Apolofanese Filozofem Zaćmienie Słońca w Egipcie na Pełni, toć nie tylko na Nowiu ćmi się Słońce. A oprócz tego, nie trzeba wątpić o tym, że tamto Zaćmienie Słońca pod Pełnią się trafiło: albowiem SS. Ewangelistowie przyznają, że Chrystus Pan pod czas Uroczystości Wielkonocey Żydowskiej, in Sancta Parasceve ucierpiał, i ciarowan jest: która ze była pod Pełnią, patet Exodi tamo: bo *Judei Pascha, plena Luna celebrare debebant*. Co jeżeli tak jest, tedy Zaćmienie Słońca nie tylko na Nowiu, ale i na Pełni być może.

Odpowiadam na to: Zaćmienie Słoneczne, nie przyrodzonym, ale cudownym i nad przyrodzonym sposobem, w ten czas pokazało się. Czego tak dochodzą:

1. Każde Zaćmienie Słońca, naturaliter bywa na Nowiu, iako się pokazało. W ten czas zaś iakom wywiódł, nie był Now ale Pełnia: toć nie było naturaliter, ale supernaturaliter & miraculosę.

2. Naturalis & proprius cursus Lunę jest od Zachodu na Wschod, w ten czas ( teste *Dioniso Areopagita* ) motu velocissimo powróciłszy się Miesiąc ab ortu, versus meridiem, stanął diametraliter pod Słońcem, i stał pod nim przez trzy godziny, ćmiąc go w oczach całego świata. Pytym kiedy już Pan umarł, prędkim impetem koczyl na miejsce własne ku Zachodowi, z kąd się był wrócił dla Zaćmienia Słońca: toć znać, że na ten czas, nie naturalis, ale miraculosa była Eclipsis Solis.

3. Naturaliter poczyna się Słońce ćmić a parte occidentali corporis Solis. Tamtego zaś Zaćmienia initium pokazało się a parte orientali.

4. Naturaliter in Eclipsi Solis, ta strona, która się poczyna ćmić, ( naprzód ) do swey utraconey przychodzi iasności, tam zaś na opak się stało: bo ta strona, która się wprzód ćmiła, na ostatku iasność otrzymała.

5. Naturaliter Słoneczne Zaćmienie długo trwać nie może, dla syczności Xiężycy, i prędkiego biegu jego, tamto Zaćmienie trwało przez trzy

godziny. Na co zapatrując się pilnie pomieniony *Dionisius Areopagita*, rzekł te słowa.

*Aut Deus natura patitur, aut Mundi machina dissoluitur: Okanikule.*

Gwiazda *Kanikula* nazwana, wszelkim lekarstwom nie przychylna, która między innymi gwiazdami, na Firmamencie zostającami, jest okazalsza, dla tego zowie się *Kanikula*, albo psia gwiazda; bo w iey dni Psy szaleją, Wina się burzą, na Morzu nawalności wstają. Rzeka *Nil* nazwana, przez Egipt płynąca, z brzegów rozlewa, lekarstwa ludziom szkodzą, &c. Te jednak skutki wgorętszych tylko panują Kraiach w Moskiewskich i innych zimnych Państwach, cale ich nie czuć. U nas także gdy zimne trafi lato, nie wiele mają miejsca. Pod czas przecie upału wiele psów szaleje, Wina jednak nie tak w beczkach, iako w głowach się burzą, Cholerycy częstokroć od rozumu odchodzą; a ci co się głębokimi naukami bawią, za wrót głowy cierpią; więc dla tego w te dni, Szkołom dają pokoy, i na wakacje rozpuszczają Studentow, dni zaś kanikularne tak się rozumieć mają, kiedy ta gwiazda razem wschodzi z Słońcem, którego to się dnia nazywa, ów dzień zowie się środek *Kanikuly*: początek rachuje się na dwie Niedzieli przed tym dniem, koniec zaś we dwie Niedzieli, po tym dniu więc wszystkiego czasu czyni Niedziel trzy. Różny w każdym miejscu tej Gwiazdy Wschod bywa.

Jako to: na przykład w Rzymie wschodzi dnia trzydziestego Lipca,

w Wenecyi w Padwie, &c. wschodzi dnia trzeciego Sierpnia,

w Wiedniu i w Paryżu, &c. wschodzi dnia szóstego Sierpnia,

we Lwowie, i w Przemyślu, &c. wschodzi dnia siódmego Sierpnia,

w Krakowie, w Jarosławiu, w Gródku &c. wschodzi dnia 8. Sierpnia,

w Olyce, w Lucku, w Włodzimierzu, w Sokalu, w Belzie, w Grybowcu,

w Zamościu, w Bełżycach, w Sandomierzu, w Piotrkowie, w Poznaniu,

w Połocku, &c. wschodzi dnia dziewiątego Sierpnia,

w Chełmie, w Lublinie, w Warszawie, w Łowiczu, w Gnieźnie, w Kaliszu &c. wschodzi dnia dziesiątego Sierpnia,

w Slucku, Litewskim, w Toruniu, &c. dnia jedenastego Sierpnia,

w Gdańku, w Warmij, w Wilnie, w Grodnie w Kownie, &c. dnia dwunastego Sierpnia.

### O Siedmiu Planētach Niebieskich.

Saturnus ♄ według własności zimny, suchy, odprawuje swój bieg przez Zodyak, to jest: przez dwanaście Znamion Niebieskich, lat trzydziestu.

Jowisz, ♃ według własności swey ciepły, wilgotny, odprawuje bieg swój około Zodyaku lat dwanaście.

Mars ♂ według własności swey gorący, suchy, odprawuje bieg swój około Zodyaku lat dwie.

Słońce ☉ według własności swey, gorące, i suche, odprawuje bieg swój około Zodyaku Rok jeden.

Wenus ♀ według własności swej wilgotny ciepły, odprawuje bieg swóy około Zodyaku Rok jeden.

Merkuryusz ☿ według własności swej ciepły i suchy, odprawuje bieg swóy około Zodyaku lat dwie.

Miesiące ♀ według natury co Kwadra inakży, to jest: Nów Miesiąca ciepły, wilgotny, Pierwsza Kwadra, ciepła, sucha, Pełnia Miesiąca zimna, sucha. Ostatnia Kwadra zimna wilgotna. Biegu wżyskiego Miesiąca przez Zodyak cały, to jest: przez dwanaście Znaków Niebieskich, dni dwadzieścia i dziewięć, godzin czternaście i minut czterdzieście cztery.

#### O Złączeniach Wielkich Planet.

Różność *coniunctionis Saturni cum Jove, attendetur, vel penes motum, vel penes aspectum*, kórzy między sobą *ad in vicem* miewają. Co się tknie różności *penes motum*, trojaki jest złączenie Saturna z Jowiszem: wielkie średnie, i mnieysze.

Złączenie wielkie zowie się to, które przypada w pierwszym Znak Zodyaku, to jest: w Baranie, co się trafia w lat 960. do czego jeżeli przydzie, złączy się *Saturnus per quaternas triplicitates*, czterdzieście ośm razy, łącząc się po dwanaście razy, *in unaquaque triplicitate*, każdy raz we dwanaście lat.

Złączenie średnie, to jest: które się trafia *mutando triplicitates*, Igneam, iaki jest Baran, Lew, Strzeleo. *Terram*, iaki jest B. k., Panna, K. zioc. *Aëream*: iaka jest Waga, Bliźnięta, i Wodnik. *Aqueam*, iaki jest Rak, Niedźwiadek, i Ryby.

Złączenie zaś mnieysze to się zowie, co we dwanaście lat przypada iako się wyżej powiedzieli, które i takie złączenie, nie może się tey nazwać wielkie, bo *non dum redit ad principium Arietis*; ani też średnie póki się nie odprawi dwanaście razy *in triplicitate ignis*, ustąpiwszy *a prima conjunctione in Ariete*: ale się raczej nazywa złączenie mnieysze, bo we dwanaście lat przypada.

Co się zaś tknie różności *coniunctionis Saturni cum Jove, considerata penes aspectum*, to jest: że się łączą. *Planeta superiores*, ktorých obrót i st bardzo leniw, bo tylko po kilka minut przez dwaście ciał cztery godziny ustępuje; to złączenie tymże sposobem wielkie, średnie i mnieysze. Wielkie, kiedy się łączy *Saturnus z Jowiszem*, średnie kiedy się łączy *Mars z Saturnusem*. Mnieysze, kiedy się łączy *Jowisz z Marsem*. Te tedy złączenie zowie się mnieysze, względem obrótu *in Zodiaco*: jest przecie wielkie, że się łączą *duo superiores, & ponderosi planetae*. A jednak i dla tego zowie się też wielkie, że wielkie przypadki w Państwach, i Królestwach, za sobą przynosi. A osobliwie *coniunctio penes motum considerata*, która zwykła nowych Proroków budować. Po takowych złączeniach, Komoty trzeba wyglądać, a te pospolicie znaczą *caristiam rerum, suchosc, smrodzay, głód consequenter &c.* Lubo nie zaraz, ale blisko po takowym

złącze-

złączeniu następujących czasów, *teste Firmici cap: to. Avenaxte in trad: de revolutionibus* (owo zgoła i teraz *multa flagella peccatoris* nam Niebo pokazuje) ay jednak Pana Boga prosmy, aby nas miał w swoiey opiece, i żeby nasze złe prognostyki, w dobre się skutki obróciły; gdyż ich skutki więcej należą do tych Krain, w ktorých znakach się trafiają.

Naywiększe to bywa złączenie, ilekroć naywyżi trzy Planetowie *Saturnus, Jovis, i Mars*, oraz i o jeden czas schodzą się. Z kąd podobieństwo jest, że ta ich schadzka, większe na tym świecie sprawia mutacye, niż gdy tylko schodzą się dwa Planetowie, *Saturnus z Jowiszem*, albo *Mars z Saturnusem*.

#### O Czasach do Krwi Puszczania.

Dwojaki czas jest puszczania krwi, jeden z potrzeby, drugi z obierania; z potrzeby: kiedy w chorobie iakiey ciężkiej kto zostaje, iako to: w powietrzu, pleurze, skwinaneyi, szaleństwie, appoplexyi, i w innych chorobach, tym podobnych; a w taki czas, sama potrzeba wyciąga, iak nayprędzey krew puścić, nie czekając czasu wyborowego. Drugi czas z wyboru, a o tym się wżyscy lekarze zgadzają, że gdy kto ma krew puszczać, nie zbyt czasu gorącego, ani też czasu zbyt zimnego, upuszczać krwi: bo więcej zaszkodzi niż pomoże. Potym oglądaj się na lata, bo przed 14. Rokiem, i około 50. lat, nie masz puszczać krwi, 3. Kto się nie zwyzył, aby niepuszczał, aż za wielką potrzebą, 4. Człowiek bardzo młody, nie ma krwi puszczać, 5. Lecie i na wiosnę z prawey, w Zimie i w jesieni, z lewey strony. Y to masz pilnie uważać, 1. Aby na dwa dni przed Nowiem, także też na dwa dni po Nowiu, krwi nie masz puszczać, a to dla tego, iż na ten czas Xiężyc wilgotności swoiey, ktorę ciała ludzkie wielce potrzebują, cale pozbywa; a gdy jeszcze w ten czas krew się z człowieka wytoczy, to złe, bo przez to znacznie się mu życia umniejszy, popolicie w większe choroby wpadać zwykł, 2. Krwi nie puszczać na dzień jeden przed Pełnią Xiężycy, także też na dzień jeden po Pełni, dla nie mnieyszych poważnych racyi przyrodzonych, ktorých tu nie kładę, 3. Także na 12. godzin przed Kwadrą, i po Kwadrze, tak pierwszey, iako i ostatniey, 4. Nie zacinać żyły dnia tego, ktorę albo ☿♂ albo ☿♂ albo też ☐♂♂ przypadają, co pilnie uważać potrzeba, 5. Kiedy Xiężyc przechodzi ☿♂. 6. Podczas Kanikuly. 7. Niemasz z tego członku puszczać krwi, albo baniek stawiać, w ktorę członku znamieniu jest Xiężyc. Ale ktorým panuje flegma, niechay puszczać, gdy Xiężyc jest w ☿♂ okrom główney żyły, ktorą zowią *Cephalica*. W ☿♂ około udów, Melancholicy zaś niechay puszczać na początku ☿♂ lecz na biodrach nie. W ☿♂ okrom żył, i wyższych członków. Cholerycy zaś w ☿♂ oprócz płucnych żył. W ☿♂ oprócz *Zaffan*: w innych znamionach nie godzi się. Wiedz też, iż od Nowego Xiężycy, aż do Pierwszey Kwadry, młodzi ludzie krew puszczać mają. Od tey Kwadry, już dorosli, i prawie stali. Od Pełni, aż



do wtórey Kwadry, ludzie średniego wieku. A zaś od tego czasu do Nowego Xieżyca starzy niechay puszczają. Wiedz też, że Bańki dobrze stawiać, kiedy i krew puszczają, acz ie możesz stawiać w każdym Znamieniu, oprócz gdy Xieżyca pomija ☾, ☿, ♄, To też wiedz, iż Bańka lepiej ciągnie, gdy się ciało lepiej rozgrzeje. O tym też wiedz, iż Łażnia ma różność od Baniek, bo gdy chcesz wilgoć wypuścić tedy w ♄, ♃, ♀, a gdy suchosć ciała odmiękczyć, tedy w ♁, ♂, ☽, ☿, pożytecznie.

Bańki stawiane pod brodą, uśmierzają ból zębów, i ból głowy zmniejszają. A gdyby ie stawiać pod pierściami, krew z nosa płynącą tamują.

Bańki *in natibus* i niżej dymion stawione, ciągną krew ze wszystkiego ciała. Toż czynią i te, które nad kolanami stawiają, i wrzedzielnice wszelkie niszczą.

Bańki na wierzchu głowy stawione, arcy dobre są przeciw oszaleniu, ale pamięć psują.

Bańki w tyle głowy stawione, oczom pomagają; tamże na krofty w dziąsłach, na cuchnienie z ust dobre są.

Bańki na studzionach, ból ramienia i szyi odejmują.

Bańki pod łopatkami, ciężkość pierśi leczą.

Bańki na krzyżu, ból nog, krzyżów, w rzodów i w wrzedzielnice oddalają.

Bańki na biodrach, wszystko ciało czyszczą.

Przy puszczaniu krwi, nie zemdleie ten, który zimną wodę w gębie trzyma, albo sól na języku.

#### O Purgansach.

Kiedy dobrze krew puszczają, może też w tedy i lekarstwa zażywać; atoli iednak kto chce skutecznie purgansu zażywać, niechay patrzy w Kalendarzu, przy którym dniu jest Biegu Xieżyca, ☾ ☿ ☽ ♁ ♂ ♃ ♀ ☽

Najofobliwszy zaś czas pod takimi Aspektami  $\Delta \text{♀} * \text{♀}$ , Cholerykom, gdy  $\text{☿}$  w  $\text{☽}$  przez konfekt,  $\text{☿}$  w  $\text{♁}$  przez trunek, gdy  $\text{♂}$  w  $\text{♂}$  przez pigułki.

Pod takimi Aspektami,  $\Delta \text{☉} * \text{☉}$ ,  $\Delta \text{♂} * \text{♂}$  Flegmatykom, gdy Miesiąc  $\text{☽}$  w  $\text{☽}$  przez konfekt, gdy  $\text{☽}$  w  $\text{♁}$  przez trunek, gdy  $\text{♂}$  w  $\text{♂}$  przez pigułki.

Pod takimi Aspektami  $\Delta \text{♄} * \text{♄}$  Melancholikom, gdy  $\text{☽}$  w  $\text{☽}$  przez konfekt, gdy  $\text{☽}$  w  $\text{♁}$  przez trunek, gdy  $\text{☽}$  w  $\text{♂}$  przez pigułki.

#### O Czasach sposobnych do Lekarstw.

Wszyscy tak młodzi, iako i starzy, którzy ielcze przy dobrym zostają zdrowiu, i do tego czasu żadnego szwanku i szkody w życiu swoim nie odnieśli, niechay swojej natury, albo przyrodzenia Lekarstw, osobliwie purgującymi nie obciążają, ani często onych używają, aby przyrodzona gorącość nie osłabiała, i rozmaite wilgotność zbytne, albo gwałtowne onym nie zaszkodziły. Którzy zaś dla uchronienia się nie których chorób, chcą sobie iakiey prezerwatywy zażyć, niechay uważają różne czasy, i nie które *Constellationes*, które do zażywania Lekarstwa sposobne i służące; są

naylep-



naylepse i najspokoiniejsze czasy, to iest: Wiosna i Jesień; według *Avicena Medic: in Vere aut Authumno est bibenda*, albowiem pod ten czas Powietrze, ani iest zazimne, ani zacieple; Miesiaca bieg i osobliwie Aspekty. Uważać też trzeba, pisze uczony *Medicus Amxtus Lusitanus cent:5. Curant:sect: 22.* Kiedy Xieżyca zmierza ku Pełni, tedy iadowite wilgotności przez lekarstwa purgujące wyprowadzać, gdyż pod ten czas, grube przedziwne wilgotności, przez ciepłe spadki Xieżyca, wypędzać bardzo dobrze, bo potym lżej daleko purgujące lekarstwa wychodzą, iako ia w Rzymie (mówi pomieniony Autor) z wielką sławą medycyny, częstokroć, z experyencyi prawdy doswiadczyłem; iest też i to godna do uwagi, że uważnie sobie potrzeba z mocnym lekarstwem postępować, przeto w niebezpiecznych chorobach, zawždy mądrych i rozumnych Medyków rady szukać trzeba, albo iezeli do tego nie może przyjść, może sobie podlejsze i bezpieczniejsze lekarstwa brać.

#### Tłomaczenie terminu Feralis.

Na pilne niektórych *petita* co to iest *Feralis*? a nadto na wybicie z głowy niepotrzebney skrupulacyi chorych, że gdy trzeba wziąć z recepty Pana Medyka lekarstwo, zarzucają; że *dies Feralis*: tak się odpowiada. *Dies Feralis* u Panów Astronomów, nie znaczy tego, co u Panów Grammatyków; u Panów Grammatyków bowiem znaczy *in polonico* śmiertelny, zaś u Panów Astronomów znaczy dzień, w który żadnego niemasz Planetom do siebie Aspektu tak *Joan: Schonerus. ada. parte cap: 24. Feralis autem dicitur cum fuerit planeta in aliquo signorum, ubi nullus aliorum planetarum sit, neq; radij alicuius planetae* tak i *Argolus I. 3. Astron: cap: 4. Feralitas dicitur quando fuerit Planeta in aliquo signo, absq; aliorum aspectu, & vocatur Feralis agrestis, & maxime debilis.* Y z tąd ci służnieyby taki dzień miał się zwać *Feralis a feriis*, albo *feriatus*, że w ten dzień Planety *feriantur* to iest: prożną; bo Aspektu do siebie nie mają. Takiego tedy *Feralnego* dnia, może z przekrytu P. Medyka zażyć lekarstwa, tylko przeciw uważać, blisko albo przeszły, albo przyszły Aspekt. *in cuius virtute*, albo pomoże, albo nie lekarstwo, zle bowiem lekować się, gdy Aspekt iest  $(\text{♄} \text{♂})$   $(\text{♄} \text{♂})$   $(\text{♄} \text{♂})$   $(\text{♄} \text{♂})$   $(\text{♄} \text{♂})$  &c. O czym szerszey u PP. Astronomów, i u PP. Medyków.

#### O Dniach Krytycznych dla chorujących.

Dni te, zowią się *Critici*, na których wiele należy Medykowi, bo pod ten czas w Pacyencie mieszają się humory i choroba się mieni, na polepszenie, albo pogorszenie zdrowia. Na polepszenie; iесли (który te dai sprawie ludzkimi władając humorami) *in die Critico*, z dobrymi planetami swe będzie łączył promienie. Na pogorszenie iесли ze złemi. Co przeyrzawszy, za wczasu trzeba lekarstw uzbroidć pacyenta, aby mogły wziąć wstęp groźne zdrowiu iego influencye.

E2

Te

Te zaś dni, mają się rachować, od początku zachorowania; więc gdyby ) miał bieg zawsze jednaki. to zawsze dzień od początku choroby 7. 14. 21. 28. 35. &c. byłby *Criticus dies*. Ale iż raz przędzey, drugi leniwiey postępuje, tedy nie zawsze w te dni przypadają *Crisis*, Kto ie chce doskonale wiedzieć, trzeba mu się znać na Astronomij, która iako o biegu innych planet, tak i o Xieżyca *exacte* informuje.

O Latach Klimaterycznych.

Pewny Autor w Rzymie, Roku Pańskiego 1652. wydał obserwancyą taką, że kto się pod jakim znakiem Niebieskim rodzi, niech wie, jakie lata w życiu swoim niebezpieczne mieć ma, iako to;

Rodzący się pod Baranem, Rok 22. 30. 75. w życiu swoim mają mieć na pieczy.

Rodzący się pod Bykiem, Rok 12. 22. 33. 40. 74. w życiu mają straszny.

Rodzący się pod Bliźniętami, 9. 10. 15. 25. 32. 42. Rok nienawistny.

Rodzającym się pod Rakiem, Lata 24. 32. 72. mają być szkodliwe.

Rodzący się pod Lwem, 12. 22. 30. 41. 57. 58. w życiu mają straszny.

Rodzący się pod Panną, Rok 16. 18. 24. 85. w życiu mają bojaźliwy.

Rodzący się pod Wagą, Rok 15. 25. 42. 85. niech za ladaco nie wąż.

Na rodzących się pod Niedzwiedź, Rok 17. 19. 28. 85. żądło ostrzy.

Na rodzących się pod Strzelcem, Rok 14. 28. 40. 61. 80. na zdrowie strzela.

Rodzającym się pod Koziorozcem, Rok 8. 18. 27. 33. na zdrowie czatuie.

Rodzającym się pod Wodnikiem, Rok 33. 42. 58. 75. 80. zdrowiu nieprzyjazny.

Rodzący się pod Rybami, Rok 15. 30. 78. w życiu swoim przeciwny mieć ma.

Druga obserwacya tegoż Autora, według rosnącego, albo schodzącego Xieżyca, począwszy od samego Nowiu, względem długiego, albo krótkiego życia lub słabosci iaka następuje.

Dziecie które się rodzi w dzień sam Nowiu, krótko żyje, które zaś drugiego po Nowiu, długiego bywa wieku. Dziecie rodzące się trzeciego dnia od Nowiu, krótko żyje. Czwartego dnia narodzone, bywa słabe, to jest: piekliwe, piątego dnia narodzone niebezpieczne w życiu. Dziecie rodzące się dnia 6. od Nowiu, bywa chorowite; dnia 7. długo żyjące. Dnia 8. w młodym wieku zświata. Dnia 9. uchowa się słabe i mdłe. Dziecie na świat wychodzące, dnia 10. od Nowiu, starości wielkiej dōydzia: w dzień 11. niebezpieczne. W dzień 12. mierny wiek żywota pędzi, Dziecie na świat wydane, w dzień 13. od Nowiu, jeśli dzień 18. przepędzi długo pożyje. W dzień 14. od Nowiu, będzie chorowite, w dzień 15. długoletne. Dzieci dnia 16. i 17. od Nowiu rodzące się, bywają zdrowe na ciele, dnia 18. niepewne życie, dnia 19. słabe, dnia 20. mocne i długowieczne. Dnia 21. od Nowiu kto na świat wynidzie, nie długo się na nim cieszy. Kto 22. dnia, miernie pożyje. Kto 23. z chorobami się często biedzić będzie. Rodzący się 24. od Nowiu, nie pewnego życia, dnia 25. na ślaczach izwankuie, dnia 26. niebezpieczny, dnia 27. mierny wiek prowadzić

dzieć może. Dzieci rodzące się na świat, dnia 28. od Nowiu, pomierne lata prowadzą, dnia 29. to jest: na wschodzie Xieżyca rodzące się, różnym chorobom podległe i nie trwałe bywają.

*Takowe obserwacye, nie są to Ewangelią, którey koniecznie wierzyć trzeba, lecz przecie Autorowie nie bez racyi one wynaleźli; Może ie, ko w się zda, w życiu obserwowat, albo nie.*

*Excerpt z Świętego Hieronima Doktora Kościoła Bożego, o czym też i Wielbny Beda wspomina, iż w każdym Roku znajdują się podeyrzane trzy dni. To jest nie-szczęśliwe. Naprzód:*

Pierwszy jest zły dzień ostatni Kwietnia, którego dnia Judasz zdrayca się narodził. Drugi jest zły 1. Sierpnia, którego dnia Kaim zabił Abła Brata swego. Trzeci dzień jest podeyrzany, 6. Grudnia, w który dzień Sodomitowie miarki gniewu Bożego sobie dopełnili, i są też sprawiedliwym Sądem Boskim za grzechy nieczyste, wogień siarczyły na wieki skazani.

*Druga Nota Świętego Adelfonsa, która też i Wolfgangus obserwowat.*

Pierwszy dzień Lutego, Marca 31. Września 30. Te tedy dni do wszelkich spraw publicznych i prywatnych są nieprawe do dobrego skutku, ale podeyrzane; zaczym wystrzegać się w nich co zaczynac, traktowac, stanowić, budowac, i cokolwiek sporządzać.

Insze zaś dni, które w kompućie każdego znajdują się Miesiaca, te są od dawnych Matematyków, Astrologów, na też służące przestrogi obserwowane.

*Anaprzód Wolfgangus, w każdym całym Roku, pokazuje dni podeyrzane i dwa podeyrzanych.*

w Styczniu jest siedm.	- 1. 2. 5. 7. 8. 15. 18.	w Lipcu także dwa.	17. 20
w Lutym jest cztery.	- - 15. 16. 17. 18.	w Sierpniu jest pięć.	2. 3. 17. 18. 20
w Marcu jest pięć.	- 7. 13. 15. 17. 30.	w Wrześniu: jest cztery	15. 16. 18. 20
w Kwietniu jest pięć.	- 6. 7. 8. 15. 30.	w Październ: cztery.	1. 6. 7. 8.
w Maju jest cztery.	- 2. 4. 15. 27.	w Listopadzie trzy.	7. 16. 17
w Czerwcu są dwa.	- - 6. 8.	w Grudniu jest siedm.	1. 4. 6. 7. 15. 18. 20

*Roku 1600. Tychon Bracho, Astronom sławny w Duńskiej Ziemi, napisał taką Ekliptycznych dni tablicę o dniach w Roku podeyrzanych Naprzód:*

w Styczniu.	- - 1. 2. 4. 6. 11. 12. 20	w Lipcu.	- 17. 21.
w Lutym.	- - 1. 17. 18.	w Sierpniu.	- 10. 21.
w Marcu.	- - 1. 4. 14. 16.	w Wrześniu.	- 1. 18.
w Kwietniu.	- - 3. 17. 18.	w Październiku.	6.
w Maju.	- - 7. 8.	w Listopadzie.	- 6. 8.
w Czerwcu.	- - 1. 7.	w Grudniu.	- 6. 11. 18

Homerus w Księgach swoich, krytycznych albo podeyrzanych i niebezpiecznych dni w każdym Roku kładnie 31. w które dni żadney sprawy wielkiej i poważney zaczynać nie radzi. Są tedy te.

w Styczniu. - 1. 2. 5. 7. 8.	w Lipcu. - - 12. 20
w Lutym. - - 11. 12. 15. 16.	w Sierpniu. - - 10. 20
w Marcu. - - 12. 15. 16. 18.	w Wrześniu. - - 10. 18
w Kwietniu. - - 6. 7. 15.	w Październiku. - - 6.
w Maju. - - 1. 14. 15.	w Listopadzie. - - 6. 16
w Czerwcu. - - 6.	w Grudniu. - - 6. 15

Sławny nasz Astronom Stanisław Słowakowicz, w Przesławney Akademij Krakowskiej, Filozofii i Medycyny Doktor, o dniach niektórych Ekliptycznych, Roku 1680. wydał w Kalendarzu swoim, na przestrożę pospolitego ludu, na wszystkie podeyrzanych dni Tablicę taką.

w Styczniu. - 1. 2. 3. 4. 5. 7. 25.	w Lipcu. - - 27. 20
w Lutym. - 16. 17. 19.	w Sierpniu. - - 1. 10. 20
w Marcu. - 1. 15. 16. 17.	w Wrześniu. - - 15. 19
w Kwietniu. - 6. 7. 18. 30.	w Październiku. - - 6.
w Maju. - 7. 15. 17.	w Listopadzie. - - 16. 17.
w Czerwcu. - 8.	w Grudniu. - - 1. 6. 15

Paduanus zaś rozumie tych tylko godziny złe: iako to dnia pierwszego Stycznia, godzina 11. dnia 5. Stycznia, godzina 6. dnia 1. Marca, godzina 4. dnia 30. Kwietnia godzina 11. dnia pierwszego Sierpnia, godzina 1. dnia 7. Grudnia, godzina 1. i tak i o innych wielu dniach ten Autor napisał: ale niepisze, czyli na całym zegarze, czyli na poł-zegarzu, czyli przed południem, czyli po południu, dla tego tedy, dać im pokój lepiey.

O tych tedy dniach Ekliptycznych, w swoich Exemplarzach pisali, Pan Jakub Haur w Ekonomij Ziemiańskiej, M Stanisław Pęcherzyński, w Kalendarzach swoich, Roku 1703. Chrystyan Lauter w swoich wykładach, i inni pomienione Tablice drukowali. Z tych wszystkich Tablic, nie więcej się znajduje do Roku tych Ekliptycznych dni iako 88. bo się w niektórych dniach z sobą zgadzają. Z tych tedy pomienionych Tabel, mniej dbając o 44. na które się ci pomienieni Autorowie w swoich przestrożach, nie zgodzili. Lecz przecie wybrało się czterdzieście i cztery dni z tych przestroż, na które się przynajmniej dwa, albo trzy zgodzili. Zdało mi się tedy za rzecz potrzebną dla osobliwej konfyderacyi, na osobliwej Tablicy te Ekliptyczne, dni podać. Y lubo to jest nie artykuł Wiary, ale przecie jest rzecz godna uwagi, iż ci Autorowie, będąc od siebie mieyscami wiekami i rezydencyą oddaleni, a przecie w swoich przestrożach z sobą się zgodzili. Szlachetna rzecz tedy, dla ostrożności swoiey, kto się może obyć tych dni, bez czego poważnego sprawowania, lekarstwa brania, i w pułczenia, Dzieci zostawiana &c. aby się zatrzymał.

Tablica

Tablica z Autorów wyżej mianowanych, z sobą się zgadzających wybrana ma dni czterdzieście i cztery.

w Styczniu. - 1. 2. 4. 5. 7. 8. 25.	w Lipcu. - 17. 20.
w Lutym. - 1. 16. 17. 18.	w Sierpniu. - 1. 10. 20.
w Marcu. - 1. 15. 16. 17.	w Wrześniu. - 1. 15. 18.
w Kwietniu. - 6. 7. 8. 25. 18. 30.	w Październiku. - 6.
w Maju. - 7. 8. 15. 17.	w Listopadzie. - 6. 16. 17.
w Czerwcu. - 6. 8.	w Grudniu. - 1. 6. 7. 15. 18.

Według zdania, i przestroż tych wyżej pomienionych Autorów, o dniach tych podeyrzanych, uważay sobie każdy iako chce, i iako się podobać będzie, co z moiey życzliwości napisałem ci ie, żeć przecie oni o nich wąpili; a to podobno nie dla czego innego, tylko dla grzechów ludzkich, w które miarki grzechowe dopelniali, a sprawiedliwość Boska ich w te dni karała, gdyż u Pana Boga, wszystkie dni są dobre i niepodeyrzane, ale u ludzi, i dla złości ludzkiej, mogą być niezczęśliwe dla grzechów, któremi Pan Bóg obrażony bywa, a zwłaszcza śmiertelnemi Zwią: cego w łasce Bożej, jest każda godzina i moment, a nietylko dzień szczęśliwy, i niepodeyrzany. Wiedział Balaz dzień gniewu Bożego, w którym kiedy komu złorzeczył, albo błogosławił, tak było: ale ludowi Izraelskiemu choć chciał, nie mógł złorzeczyć, i owszem mu błogosławił, bo był Bóg z nimi, aż kiedy ludzie nieczystością się zmasali, Pana Boga obrażali, za co i błogosławieństwo ono im nic nie dopomogło. Służenie tedy każdy człowiek ma się i najmniejszego grzechu dobrowolnego z wielką pilnością strzedz: który nietylko jeden dzień, albo tydzień, ale i cała wieczność nieprzeżyty w niezczęśliwą odmienia, i czyni koniec wszelkiego szczęścia, i błogosławieństwa wiecznego, do którego jest każdy człowiek od Pana Boga stworzony.

## CZĘŚĆ PIERWSZA PRAKTYKI GOSPODARSKIEY.

O Odmianie Powietrza z rzeczy widomych, każdodziennemu doświadczeniu podległych zebrana.

Z którey każdy wprzód poznać może, co za postanowienie przyszłego Roku, każdego Miesiąca i dnia ma być, wszystkim którymkolwiek Obywatelom, a zwłaszcza Gospodarzom, bardzo pożyteczna.

MIEŚIĄC STYCZEN, ma dni XXXI.

W dzień Nowego Lata, jeśli zorza, albo Niebo na wschód Słońca czerwone, znak pewny tego Roku wojny i częstych niepogod. A jeśli Słońce pięknie świeci, Rok dobry, i ryb doskonałych przynieście. Także



pierwsza noc Nowego Lata jeśli jasna, pogodna i cicha, Rok dobry znaczy; a jeśli wiatr od Wschodu, powietrze na bydło, jeśli wiatr od Zachodu, na Króle śmierć przynosi, jeśli wiatr od Północy, nie urodzaj znaczy; jeśli wiatr od Południowej strony, gęsta śmierć na ludzi przypada.

W dzień S. Wincentego, jeśli słońce pięknie i jasno świeci, wino się dobrze zrodzi, inaczej jeśli deszcz albo niepogoda.

Dnia Nawrocenia S. Pawła, jeśli piękna i jasna pogoda, Rok dobry znaczy, a jeśli chmurno, wiele ludzi pomrze, jeśli śnieg albo deszcz, znaczy nieurodzaj i drogość, jeśli zaś wiatr, wojnę znamionuje.

Dzień S. Fabiana i Sebastjana, słońce wchodzi w Wodnika, które jest znamie ciepłe i wilgotne. Dzieci które się na ten czas rodzą, miewają dobrą pamięć, i dobre *ingenia*, za dowcipem do bogactwa przychodzą; dobra po zmarłych krewnych dostawiają, a osobliwie dzieci Męskiej pici, bywają smutni i Melancholiczni, w naukach się kochający, w młodych latach się żenia, a to wszystko tym lepiej, im lepiej Aspekty na ten czas panują, w 30. lat przychodzą do lepszego bytu.

Córka która się na ten czas urodzi, bywa chytra, od wody niebezpieczeństwa tej się strzedz potrzeba, pierwszego Męża pozbędzie, a od czworonogiego zwierzęcia szkodę podejmie.

Jeśli grzmi na ten czas, kiedy słońce w Wodniku, na zbożu podejmują szkodę Gospodarze.

#### MIESIĄC LUTY ma dni XXVIII.

W dzień Gromnic jeśli jasny dzień, tego Roku Gospodyniom Len się dobrze zrodzi, ale śniegi potem zwykły wielkie spadać.

W dzień S. Macieja, jeśli mroz i zimno, znaczy; że 40. dni jeszcze zimno będzie potem. A jeżeli wieczor i noc S. Macieja wietrzne, także 40. dni potem takie będą.

W ostatni wtorek jaka pogoda, taka też po większej części w poście pogoda zwykła bywać. Nad to jeśli w Miesopuście ostatnie dni słońce jasno świeci, ozimina, to jest: pszenica i żyto, ucieszy Zniarza. Jeśli w ostatni wtorek słońce rano wchodzi, znak, że ranne sianie dobrze się nada.

Tego Miesiąca 20. dnia słońce wchodzi w Ryby znamie Niebieskie, które znamie jest zimne i wilgotne: Synowie pod ten czas się rodzący, bywają do nauk skłonni, śmieli, chytry, nie wierzą nikomu, tylko sami sobie wierzą, z swojej się umiejętności chlubią, wiele wędrują, aż do bogactw przez Cudzoziemców przychodzą. Córka zaś gniewliwa i zwadliwa, przyjemna jednak u ludzi, pierwszego Męża utraci, ale z lepszym swoim żyć będzie. *&c. ceteris paribus.* Jeśli grzmi kiedy słońce w Rybach, zboże bardzo szwankować będzie.

#### MIESIĄC MARZEC ma dni XXXI.

Tako wiele chmurnych i mglistych odmian w Marcu, tak wiele dżdżów będzie

dzie przez Rok; a iako wiele rosy w Marcu, tak wiele frzonu po Wielkieynocy, i tak wiele szkodliwej mgły w Sierpniu. Także suchy Marzec, a mokry May, czyni gumno iako gay.

W dzień Zwiastowania P. Maryi, jeśli przed wschodem słońca noc jasna i gwiazdy pięknie świecą, spodziewać się pięknego urodzaju, i Roku dobrego. Także jeśli w Wielki Piątek deszcz, ucieszyli się z urodzaju.

w Wielkanocną Niedzielę jeśli deszcz, tedy między Wielkonocą a Świątkami, więcej dżdża niż pogody.

Są też w wielkim uważaniu cztery dni, które części Roku znaczą, Wstępna Szroda, albo Popielec znaczy Wiosnę. Wstępny Czwartek Lato, Piątek Jesień, Sobota Zimą. Jeśli tedy Wstępna Szroda pogodna będzie, także jeśli Czwartek, pogodne Lato; iaki Piątek i Sobota, taka Jesień i Zima będzie.

Dnia 20. Marca, wchodzi Słońce w znamie Niebieskie Skopa, które znamie jest ciepłe i suche, i od niego się Wiosna zaczyna. Tego czasu dobrze handlować, wędrować, towary skupować, ogniem robić. Dzieci które się pod ten czas rodzą, bywają serdeczne, śmiałe, i wstydlive, u wielkich Panów wielką łaskę mają, i do wielkich urzędów przychodzą, z wielką jednak innych zazdrością, niechęcią, i gniewem, *ceteris paribus.*

Jeśli grzmi kiedy słońce w Skopie, znaczy strach i bojaźń na ludzi, po którym potem dobry rząd i pokój następuje.

#### MIESIĄC KWIECIEŃ ma dni XXX.

Ten Miesiąc częściej jest wietrzny i niepogodny dlatego, że na ten czas wchodzi Pleiades i Hiades wespół z słońcem rano, polpółity człowiek je Babami zowie; a są te gwiazdy przy głowie Byka, znaku Niebieskiego, do których gdy się przyłączy Saturnus, albo jakim Aspektem z nimi idzie zimną, śnieżną i mroźną Wiosnę sprawia, rzecz doświadczona, i na ten czas Gospodarze ostrożnie ogrody opatrować mają.

Dnia 20. Kwietnia, wchodzi słońce w znamie Niebieskie Byka, które jest ciepłe i suche. Na ten czas budować, siał, szyć, kupczyć, role uprawiać dobrze. Dzieci które się tego czasu rodzą, mają skłonność do roli i do Gospodarstwa, bywają weseli, muzykę radzi miłują, ochotni i ciękawi, w skrytych, tajemnych, a głębokich naukach się kochający, żartobliwi, a iak prędko do lat przyjdą, bywają skąpi, i bogaci, Duchownym jednak przychylni.

Jeśli grzmi kiedy słońce w Byku, żyto, jęczmień, zasmucą dla szkodliwora.

#### MIESIĄC MAY ma dni XXXI.

Dzień S. Urbana pogodny, dobry urodzaj wina znaczy, a jeśli w dzień S. Urbana deszcz, pochybi wino; insi zwykli tak uważać, iakoż i woda; jeśli dzień S. Urbana przypada nie na Nów, albo na Pełnię, jeżeli też

nie, tedy przed S. Urbanem Pełnia, albo Nów upatrują dwa dni Nowiu. albo Pełni, deszcz, zaraza na wino; ale jeśli pogoda, dobrze się wina zrodzą, dobrze jednak cały Miesiąc mają upatrować ci, którzy się około wina bawią.

w Maiu kiedy często grzmi, Rok dobry znaczy.

w Dzień Świąteczny, deszcz wszystko złe obiecuje.

Dnia 21. Maia, wchodzi słońce w znamie Niebieskie Blizniąt, które znamie jest ciepłe i wilgotne, na ten czas dobrze kuceżyć, ogniem robić, Dzieci do szkoły dawać. Dzieci które się pod tym znamięm rodzą, mają chęć do mądrości do nauki, uczą się pilno i bez ciężkości, bywają Rasmistrzami, Pisarzami, zartobliwi, krotofilni, i weseli: ale nieprzyjaźni nie uchodzą od znaiomych, zbierają y pieniądze, ale niedługo zatrzymują; radzi płacz w powietrze obracać ( jako pospolicie mówią ) Jeśli grzmi kiedy słońce w Blizniątach, zaraza na żyto przypadnie.

### MIESIĄC CZERWIEC ma dni XXX.

Dzień Bożego Ciała pogodny, dobry urodzay znaczy. Jeśli w dzień S. Jana deszcz, przez 40. dżdże burzliwe wrywać się zwykły, żniwa więcej mokre, niż suche. orzechy szkodę uczują.

Dnia 21. Czerwca, słońce wchodzi w znamie Niebieskie Raka, i początek Lata sprawuje; znamie to ciepłe i wilgotne jest, pod ten czas dobrze na wodzie budować. Dzieci które się pod tym znamięm rodzą, bywają bystrego i wielkiego dowcipu, dobrej pamięci, wysokiego rozumu, kochają się w piękności i obyczajach, nie nawidzą przewrotności, obżarstwa i pijaństwa, prędko się gniewają, prędko gniew opuszczają, miewają szczęście, ale nie stateczne: Jeśli w tym Miesiącu grzmi, dobry urodzay, ale tyłdo plód porzucą.

### MIESIĄC LIPIEC, ma dni XXXI.

Jeśli dzień Nawiedzenia Panny Maryi niepogodny, przez 40. dni więcej niepogody, niż pogody bywa.

Jeśli dzień S. Małgorzaty mokry i niepogodny, Włoskie orzechy wstawcz się obróca, ale łaskowe się bardzo zrodzą.

Okolo S. Małgorzaty, nastają psie dni, tak nazwane dla tego: że w ten czas między Gwiazdami Niebieskimi jedna, która się psią zowie z słońcem chodzi, którą w wodę patrząc obaczyć może, o tej psie Ciceron, w Xiegach, o wieszczbie tak: kiedy psie dni mokre zostają, i więcej mokrości, niż suchości i pogody przyniosą, obawiać się powietrza, a jeżeli o tym czasie piękne pogody, zdrowy Rok znaczą.

Nad to, pilny wzgląd mieć trzeba na grzmot. Jeśli grzmi kiedy psia gwiazda wchodzi, patrz pilno, w którym znaku Niebieskim, i w której Nieba stronie Miesiąc na ten czas, bo z tąd możesz wiele przyszłych rzeczy wiedzieć z strony wojny, urodzaju, choroby, i innych rzeczy. Także patrzy, jaka pogoda trzeciego dnia każdego Miesiąca, w które Kani-

kula

kula trwa, taka też i do końca tychże Miesiący bywa. Jeśli trzy Niedziele przed S. Jakubem pogodne, dobrze się zboża zrodzą w niżynach; a jeśli dżdże, na górach lepsze. Czas dnia S. Jakuba przed południem, znaczy zimę przed Gody. Czas po południu, znaczy zimę po Godach. Jeśli tedy słońce świeci cały dzień, zima mierna, jednak mroźna będzie, jeśli deszcz, oparzysta: a pogoda i deszcz, mierzana zima będzie.

Dnia 23. Lipca, słońce wchodzi w znamie Niebieskie Lwa, które znamie jest suche i gorące: na ten czas dobrze budować, w majątności wjeżdzać, i grunty zakładać. Dzieci które się pod tym znakiem rodzą, bywają skłonne do dobroci, sprawiedliwości i prawdy, bywają Pańskiego umysłu, serdeczne i śmiałe, w robocie się kochają, i u Potentatów łaski dostępują &c

Jeśli grzmi kiedy słońce we Lwie. Zyto, i jęczmień na górach szwankuje.

### MIESIĄC SIERPIEN ma dni XXXI.

W dzień S. Wawrzeńca, albo i po S. Wawrzeńcu, jeśli pogodno, wino się poprawi, chociażby się przed tym od dżdżów nadpsowało. A jeśli w dzień S. Wawrzeńca dojrzała, która winna jagoda znajdzie się, dobra nadzieia o winie. Toż masz rozumieć o dniu Wniebowzięcia Panny Maryi, Dzień S. Bartłomieja, znaczy Jeseń, który jeśli pogodny, pogodna Jeseń bywa, jeśli niepogodny dzień S. Bartłomieja, Jeseń niepogodna bywa.

Dnia 22. Sierpnia, wchodzi słońce w znamie Niebieskie Panny, które znamie jest zimne i suche. Na ten czas dobrze dzieci zostawiać, i budować. Dzieci które się pod tym znamięm rodzą, bywają dobre, łaskawe, rostropne wesole, nauki prędko poymujące, do kupiectwa, rachunku, Pfarstwa, i Duchowieństwa szczęście mają. Dworu i wielkich Panów, niech się strzegą.

Jeśli grzmi gdy słońce w Pannie, znaczy niepogody przez 50. dni i powodzie.

### MIESIĄC WRZESIEŃ, ma dni XXX.

Jeśli w dzień S. Mateusza pogoda, dobrego się wina i dostatek na przyszły Rok zwykły spodziewać Winiarze, i mają to za rzecz dość wiadczą. Chcesz wiedzieć jako się przyszły Rok nada, weźmi prawdziwą Dębiankę w dzień S. Michała, rozerwi ją na poły, a jeżeli w niej najdziesz pajzka, zły Rok będzie: jeśli muchę, mierny Rok; a jeśli robaczkę, Rok dobry, jeśli nic nie najdziesz, obawiaj się moru. Jeśli Dębianki dobrze wczas zrodzą, znak że zima wczas stanie, i wiele śniegu przed Gody spadnie, a potem zimno. Jeśli Dębianka wewnątrz piękna. Lato piękne będzie, i zboże; ale jeśli mokra, Lato też mokre; jeśli wyschła, chuda, znaczy suche Lato.

Dnia 22. Września, słońce wchodzi w znamie Niebieskie Wagi, i dzień

z nożą porównywa. Waga jest znamie ciepłe i wilgotne: na ten czas dobrze w drogę iachać, zenić się, nowe szaty sprawować, śiać. Dzieci które się pod tym znakiem rodzą, bywają culne, ochędźne, piękność miłujące, w naukach i w Astrologij się kochające: zazdrość jednak od tych, którzy od nich dób zażywają, miewają. Jeśli grzmi kiedy słońce w Wadzę, przypadnie skaza na Owoc.

### MIESIĄC PAZDZIERNIK, ma dni XXXI.

W tym Miesiącu jeśli liście z drzewa nie opada, znaczy tęgą i ostrą zimę, wiele gąsienic i robactwa w Lecie. Chcesz wiedzieć jaki przyszły Rok będzie, to jest: jeśli ranny, albo późny, urodzajny, albo nie? pilny kiedy Pleiades, które kwoką zowie pospolity człowiek, wschodzą, i kiedy zachodzą. Co bywa na dokończeniu tego Miesiąca: bo jeśli przed tym, nim te gwiazdy wschodzą deszcz, znak rannego Roku, i dobrego urodzaju: jeśli wten czas deszcz, kiedy zachodzą, mierny urodzaj, jeśli potym deszcz, iak te gwiazdy zasły, późny Rok będzie, nie najgorzszy jednak. Co upatrzysz, będziesz wiedział jako karmu dla bydła wiele potrzeba, i iako rano, albo nierano śiać. Kiedy pierwszy śnieg spadnie, od tego dnia rachuy wiele dni do przyszłego Nowiu, bo tak wiele plut i śniegów przez zimę będzie. Drudzy rachują od pierwszego Nowiu dni, aż do tego dnia, kiedy śnieg spadł.

Dnia 22. Października, słońce wchodzi w znamie Niebieskie Skorpiona, które znamie jest wilgotne. Na ten czas Lekarstwami się nie baw, i niczego nie poczynay. Dzieci które się pod tym znakiem rodzą, krąbrne, zle, nieposłuszne, swawolne, chytne, gniewliwe, ponure, głupie, chciwe, iakome skąpe, szczęście mają w górach kruszcowych.

Jeśli grzmi kiedy słońce w Niedzwiałku, będzie drogość i głód.

### MIESIĄC LISTOPAD, ma dni XXX.

Tego dnia pierwszego Listopada, zwykli niektórzy rąbać trzaski dębowe, które jeśli mokre, mokra zima bywa jeśli sucha, sucha i mroźna zima bywa. W dzień Wszystkich Świętych możesz poznać praktykę, przyszłego Lata. Także dnia tego doznawać każdy zapewne może, co za zima przyszła będzie, idź do lasa, utni trzaskę Bukową; jeśli sucha, twarda zima będzie, a jeśli mokra, oparzysta zima będzie.

Po Wszystkich Świętych, jeśli dni mokre, iakoż częściej mokre bywają dla tego: że Gwiazda, którą zowią sercem, w Niedzwiałka wchodzi. Niedzwiałek bowiem jest znamie zimne i wilgotne. Wnet potym po czterech dniach zachodzą baby, które się zowią *Hiades*, to jest: dżdżowe Gwiazdy, nad to i Oryonowe Gwiazdy, które kofami prosiacy nazywają, wschodzą; a zawsze są znakiem niepogody.

W których krainach iako naprzykład w Janslandyi, począwszy od Listopada, aż do Lutego, jest noc; tam się ludzie spać kładą, wstawszy po światła do roboty zażywają, robią tak długo, póki się nie zmordują.

Po.

Potym zmordowawszy się spać idą. Od Czerwca aż do Sierpnia, dzień mają bez nocy, a tak spracowawszy się śpią iako u nas w południe, na spawszy się do woli wstają, i bez światła robią.

W dzień S. Marcina, wschodzą Gwiazdy, które zowią *Pleiades*, a po prostu Kwoka z kurczęty, z kąd starzy o przyszłej zimie wróżyli. Jeśli dzień S. Marcina pogodny, albo obłoczysty i pochmurny, nie stateczna zima bywa; a jeśli słońce pięknie świeci, ostra zima i mroźna.

Starzy Gospodarze dla Prognostryku przyszłej zimy, zwykli bić gęsi w dzień S. Marcina, z której pierśowej kości, o przyszłej zimie zwykli swoje zdania powiadać; iż się jednak na niej rozmaita farba, albo barwa znayduie, powiadają: że brunatna znaczy wielką zimę i tęgą, biała barwa, znaczy śnieg z dżdżem, zwierzchnia zaś część grzbietowa nad pierśiami, znaczy czas przed Gody, spodnia część, to jest: pierśi po Godach.

Dnia dwudziestego czwartego Listopada, uważali to starzy, że iaki ten dzień był, taki też miał być przyszły Rok. Pisze o tym *Constantinus lib: 7. cap: 7.* Nad to uważali, że iako się ten dzień stawi, tak się też Grudzień postawi. Zás iaki dzień 25. taki Styczeń miał być. Jaki dzień 26. taki Luty, i tak aż do końca Miesiąca dni rachując, Miesiące do dni stosując, według porządku Miesiąców. Nad to doświadczona, że 17. albo 18. dnia tego Miesiąca, Morze się uspokaja, kiedy ptak którego zowią *Alcion* mnoży się, i tak długo się Morze nie poruży, aż on się z dziećmi zwieździe. Pisze o tym *Aristoteles* w Czwartych Księgach w Historji o zwierzętach, także *Plurarchus* o dowcipie Zwierząt, i iasli.

W dzień S. Andrzeia, tak zwykli niektórzy starzy Gospodarze wróżyć, o postanowieniu przyszłego Roku, weźmi sklenicę wody równo z krajami, a postaw na równym miejscu, albo na stole, żeby nikt nie ruszył, jeżeli sama przez wierzch się dobedzie, mokry Rok znaczy; jeżeli w pełni i w mierze zostanie, suchy Rok znaczy.

Dnia 22. Listopada, wchodzi słońce w znamie Niebieskie Strzelca, które znamie jest suche i gorące. Na ten czas się dobrze zenić, kupczyć, handlować, ogniem robić około Alchimij, nowe szaty sprawować. Dzieci pod tym znakiem urodzone, bywają dowcipne, mądre, do Duchowienstwa skłonne, albo nabożne, wiele jednak chorują i często niebezpiecznie, zwłaszcza na głowę i na kolkę.

Jeśli grzmi kiedy słońce w Strzelcu, znaczy; że się na górze dobrze zrodzi zboże, ale w niżynach zle.

### MIESIĄC GRUDZIEN, ma dni XXXI.

Ode dnia S. Łucyi, zwykli starzy Gospodarze uważać pilno, 12. dni i 12. nocy, żeby przyszłego Roku mogli w polnych robotach ostróżnie, i bez szkody postępować; do dnia S. Łucyi, przyrównywali Grudzień, dniowi drugiemu Styczeń, i tak przez 12. dni 12. Miesiący, iakie bowiem w te 12. dni postanowienie powietrza, takie też przez 12. Miesiący, przyszłego Roku.

24

tu bywa. Drudzy pewniey nie bez doświadczenia te 12. dni zaczynają od Bożego Narodzenia, w wieczor rachować zaczęwszy, aż do pułnocy, któremu czasowi służy pierwszy tydzień Stycznia; zaś od pułnocy do rana, znaczy drugi tydzień Stycznia; od rana do południa, trzeci tydzień; od południa do wieczora, czwarty tydzień, albo ostatek Stycznia. Także drugi dzień po Bożym Narodzeniu, służy Lutemu, trzeci Marcowi, czwarty Kwieciowi, i tak aż do końca czasu rozmierzać, tym sposobem jako pięć dni. A jakie na ten czas postanowienie powietrza, takie też postanowienie Miesiący przez Rok bywa, porządnie rachując.

Jeśli dzień Narodzenia Bożego przypadnie w Niedzielę, ciepła zima będzie, wiosna mokra i ciepła, Lato wesole, suche i pogodne. Jesień mokra i wiewrowata: wina i żyta nader dobre, dostatek miodu i ogrodnych użytków, wiele starych pogoli śmierć, przy których się brzemiennym dotkami, pokoy w Małżeńskim stanie.

Jeśli dzień Bożego Narodzenia przypadnie w Poniedziałek, zima będzie mieszana, to jest: ani zbyt zimna ani zbyt ciepła, wiosna dobra, Lato wietrzne i wiewrowate, Łożnice w niektórych krainach, dostatek wina; czerwiwy miód, gdyż na ten czas Pszczoły rady spadają.

Jeśli przypadnie na Wtorek, zima ostra będzie z wielą śniegu, wiosna dobra i wietrzna, Lato mokre, sucha Jesień, wino nie dobre, i zboże mierne; swinie ochdzą. Na Zeglarze nieszczęścia, między wielkimi Pany zgoda i pokoy, Xieży śmierć rada goli.

Jeśli przypadnie na środek, zima twarda, Wiosna ostra i niepogodna, barziew niż pogodna. Lato i Jesień dobre; Siana, Wina, zboża, dostatek dobrego, Miód wocenę wudzie, Owoców i cebule nie wiele, na Ciesle i na kupce zły czas. Dzieci wiele pomrze, i dobrego bydła nie mało odedzie.

Jeśli przypadnie na Czwartek, w zimie dżdżów dosyć, Wiosna wietrzna, Lato dobre, Jesień mieszana z wiatry; zboża, owoców dostatek i wina, miodu nie wiele, Królowie i Wiecey Panowie mrą, pokoy dobry.

Jeśli przypadnie na piątek, zima stateczna, Wiosna dobra, Lato niestateczne, Wina, zboża i siana dostatek, owce i pszczoły rady zdychają.

Jeśli przypadnie na Sobotę, zima mglista, z wielą śniegu i zimna, wiewrowata, Wiosna wietrzna, Lato dobre, sucha Jesień, zboża i owoców nie wiele, Zeglarze niebezpieczeństwa zażyją. Wojna na wielu miejscach: Na ludzi i na pszczoły zdradliwe choroby.

W dzień Bożego Narodzenia, jeśli słońce pięknie i jasno świeci, spodziewaj się dobrego Roku.

Dzień 1. po Bożym Narodzeniu, jeśli pogodny, złoto się tego Roku dobrze nada i zboża.

Dzień 2. po Bożym Narodzeniu pogodny, rosterki, zwady, między Duchownymi.

Dzień 3. Jasny, młodym śmiercią grozi.

Dzień

Dzień 4. pogodny, obfitość zboża ozimiego i owoców obiecuje.

Dzień 5. Jasny, uciechę Gospodarzowi z ogrodu znaczy.

Dzień 6. pogodny, przydroższe zboże, paszy dla bydła podostatku.

Dzień 7. pogodny, Rok rybny bywa.

Dzień 8. pogodny, na owce dobry Rok.

Dzień 9. pogodny, wiewrowaty Rok znaczy.

Dzień 10. Jasny, Rok mglisty i łożnice z rozmaitemi chorobami bywają.

Dzień 11. Jasny, wojny i rosterki, znaczy.

W nocy Bożego Narodzenia, jeżeli wiatr wieje, na wielkie Pany śmierć.

W drugą noc po Bożym Narodzeniu, jeśli wiatr, wino skażę uczuie.

W trzecią noc jeśli wiatr, Królom niektórym śmiercią grozi.

W czwartą noc, drogość i głód na ubogich.

W piątą noc, śmierć na uczonych.

W szóstą noc, dostatek wina, oleju i oliwy.

W siódmą noc, mierny Rok znaczy.

W ósmą noc, że starych i dzieci wiele pomrze, znaczy.

W dziewiątą noc, wiele chorob niebezpiecznych.

W dziesiątą noc, powietrze na bydło.

W jedynastą noc, wojnę i rosterki z rozbojami znaczy.

*Nie gań, aże doświadczyysz, bo też doświadczyli.*

*Ci, którzy to podali, a przed nami żyli.*

Dnia 22. Grudnia, słońce wchodzi w Kozierozca, które znamie jest zimne i suche: na ten czas dobrze w drogę iachać, wędrować, szaty nowe sprawować, dzieci zostawiać, &c. Dzieci które się pod tym znamiem rodzą, bywają krnąbrne, ponure, melancholiczne, do smutku, przygnębienia i przeklinania skłonne, nie unoszone i na karanie niedbające, lekkliwe, i nie tak do kupiectwa, jako do roli i ciężkich robot, przez które sobie pożywienia nabywają, sposobne. Jeśli grzmi, kiedy słońce w Koziorozcu, znaczy deżecz, i nasienia skażenie.

*Wszystko to co jest tu napisanego,*

*Poddano pod moc doświadczenia twego.*

*A czego teraz, pierwey nie dostało,*

*Czytaj część drugą, wszystko znajdzieysz cało.*

*Tego się trzymaj, czego doświadczyli,*

*Przodkowie nasi, co przed nami żyli.*

## CZĘŚĆ DRUGA PRAKTYKI GOSPODARSKIEJ.

W której się zawierają rzeczy potrzebne Gospodarzom, w Miasteczkach, we Wsiach, także wędrującym lądem i wodą, Mysliwcom, Rybitwom, i innym około pola pracującym.

### JAKO POZNAC POGODĘ Z SŁONCA.

Jeśli Słońce jasno świeci, a swojej przyrodzonej barwy nie odmieniło, bez obłoków i innych przeszkód, na ten czas kiedy wchodzi: znaczy piękną pogodę przez ten dzień i noc.

2. Jeśli Słońce pięknie i wesoło zachodzi, a nie ma około siebie najmniejszej chmur, do tego Niebo jasne na zachód Słońca, znaczy na jutro przez dzień i przez noc pogodę.

3. Także jeśli czerwone Niebo przed zachodem Słońca, noc piękna i pogodna będzie.

4. Także jeśli rzadkie obłoki na Wschód Słońca rano się rozstępują, piękna i nieomylna pogoda.

5. Jeśli się pod dżdżem Słońce czerwone ogniste, albo nakształt purpurowej barwy na Zachodzie ukazuje, znaczy że dzień nadchodzący bez dżdżu zeydzie.

6. Jeśli się tęcza na Zachód Słońca ukazuje, w ten czas gdy Słońce wschodzi, pod ten czas trochę dżdżu przypadnie, po którym piękna pogoda nastąpi.

7. Jeśli się pod czas dżdżu ukazuje tęcza na Zachodzie Słońca, znak pewny, że się prędko niepogoda w pogodę obróci; ale jeśli tęcza na Wschód Słońca, nie rychło deszcz ustanie.

8. Jeśli około Słońca zupełne i około a nieprzerwane, kiedy nie niszczeje, ale razem zginie: pewna pogoda.

*Znaki pogody z Miesiąca, albo Księżyca.*

Mieć pilny wzgląd na Miesiąc, który nowo nastal, trzeciego i czwartego dnia. Także po Pełni, po pierwszy i ostatniej Kwadrze, trzeci i czwarty dzień pilno uważaj.

Jeśli bowiem pod te czasy pięknie i jasno świeci, nie mając około, albo przy sobie żadnej chmurki, będziesz miał nieomylną pogodę.

Jeśli Miesiąc w pośrodku biały jako srebro z rogami kończastemi, znakiem jest pogody.

Jeśli Miesiąc ma czarne blachy w pośrodku Pełni, Pełnią pogodną obiecuje.

Jeśli ma białe ciękie chmurne koło, w koło Miesiąca równie, jasne i wszędzie jednakie, a ze się nie rwie, ale razem zginie, znaczy że ten czas bez wichru i niepogody zeydzie.

Też

Toż znamionie droga na Niebie, którą *Galexia* po łacinie, a *S. Jaka* ba drogą pospolicie zowią: jeżeli się jasno i biało pokaże. Wielkie i długo trwające komety, albo miotły na Niebie, po większej części suche i ostre czasy przynoszą.

*Znaki Pogody z Powietrza górnego.*

Białe na powietrzu obłoki na kształt powietrza, albo nakształt wełny rzadko rościagnione, pogodę przynoszą.

Jeśli widać na powietrzu obłoki zewsząd nad ziemią, a rozstępują się i niszczeją, spieszay się pogody.

Jeśli się pod czas dżdża obłoki rozstępują, im dalej tym bardziej, a zwłaszcza na tej stronie, od której wiatr, pogoda pewna.

Jeśli wiatr obłoki od wschodu na zachód pędzi, bądź rano, bądź w wieczor, pogodę po sobie zostawiają, a zwłaszcza jeśli lecie, z rana chłód.

Jeśli pod czas cichego dżdżu wiatr wiać poczyna, niepogoda wnet się w pogodę obróci.

Jeśli obłok stoi nad Morzem, albo gdzie indziej, tak że się zda iakoby się wody dotykał, a wybił się biało na powietrze, pogodę znaczy.

Jeśli pod czas niepogody są rzadkie obłoki, które po stronach, albo pośrodku blade: wnetże po dżdżu pogodę znaczą, ranniej albo wieczorniej deszcz, w krótkie pogodę czyni.

Jeśli się mgła rozszerza ku słońcu przeciwko Wschodu słońca, a z rzek albo z łąk się kurzy rano, zwłaszcza na wiosnę, albo w jesieni, pewna pogoda.

Toż znaczy mgła, która około góry, albo też nad ziemią leży, także mgła, która na ziemię spada, a więcej się do góry nie wzbija.

Mgła która się do góry wzbija, jeśli się na stronę rozstępuje znaczy pogodę. Gdy rosy odstarek tak rano, iako w wieczor spadnie, znak pogody.

Gdy się Niebo na północy pod czas dnia wyjaśnia, prędko deszcz pogodzie ustąpi. Wiatr od Północy zwykły pogodę sprawować.

*Znaki Pogody na Wodzie.*

Jeżeli mgła iako obłok nad Morzem, nad rzeką, albo nad inną wodą, albo nad wilgotnymi miejscami się ukazuje, bywa piękna pogoda.

*Znaki pogody na Ziemi i Ogniu.*

Jeżeli piękne powietrze albo Niebo nad wierzchołkami gór znaczy pogodę.

Jeśli światło cicho i z pokoisem bez trzeszczenia i fuku gora, skłonny czas do pogody znaczy, choć pod czas niepogody.

Krukowie zwykły się do kupy złatać, iakoby do igrzyska, pierwiej trochę po powietrzu latając. Potym trochę wrzeszcząc, znak pogody.

Kiedy Krukowie często krukają, albo pyk na Wschód słońca rozdzwiają, a na drzewie z rana siedzą, opowiadają przyszłą pogodę.

Jeśli pułacz śpiewa z wieczora, suchy czas będzie. Leśne gołębki ad zamiar wyjące, toż znaczą.

Także wrony kupą latające, komary i drobne muchy, w kupie z wieczora na kształt rojących się pszczoł.

*Znaki dżdża na Słońcu.*

Jeżeli promienie słoneczne świecą przez obłoki czerwone, i czarno brązowe; także kiedy w wieczor promienie o gęste chmury się obijają, spodziewać się trzeba dżdża z wiatry, według czasu i pomiarkowania krajo-  
w.

Jeśli słońce głęboko zda się być w Niebie, tak jakoby było wciśnięte wsiwy obłok, na Wschodzie słońca, a promienie się rozszerzają na północy, niepewną pogodę znaczy.

Jeśli słońce, kiedy wschodzi, albo zachodzi, zda się być blade, ponure, albo poczerniałe; deszcz gęsty potym bywa.

Jeśli promienie słoneczne obtoczył obłok czarny tak, że nigdy nie jasno, niestateczną pogodę przynosi według czarności obłoku.

Jeśli blade koło, albo czerwone około, albo niedaleko słońca, albo też wyobrazenie słoneczne, które się zdadzą jako dwie, albo troje słońca blade, w ten czas kiedy wschodzi, albo zachodzi słońce, pewne wiatry, albo deszcz, a czasem oboje razem przypada, toż znaczy słońce czerwoniawe, wschodzące, albo zachodzące.

Gdy niektóre czarne obłoki słońce wschodzące, albo zachodzące zasłaniają, i słoneczne promienie po nich się rozciągają, pewny deszcz i wiatr. Toż znaczy chmura, albo obłoczek przed słońcem wschodzącym idący, albo też gdy słońce zachodzi.

*Znaki dżdża po Miesiącu.*

Deszcz pewny i szturm, jeśli Miesiąc po Nowiu, albo Pełni, po pierwszej i ostatniej Kwadrze, blade czerwony się pokazuje, uważać jednak to wszystko potrzeba, co się niżej o pogodzie powiedziało.

Jeśli Miesiąc odęty pochmurny, i obadwa rogi jakoby postniałe świecą, deszcz niemały spadnie. A gdy się zda, że przedni róg Miesiąca jakoby poczerniał, pierwszego dnia deszcz spadnie.

Jeśli wiatr od Południa, w ten czas gdy Miesiąc nastawa, wieje, albo trzeciego dnia potym, niestateczny Nów aż do pierwszej czwerci, toż uważay po pierwszej czwerci, po Pełni, i po ostatniej czwerci, bo jako się trzeciego, albo czwartego dnia sławi, tak cały tydzień zeydzie. Szrodek Miesiąca czarny, albo blade, deszcz znaczy.

Jeśli się Miesiąc nie ukaze po Nowiu zwyczajnie do czasu, albo się w swojej szafznej mierze nie sławi, jeśli nie masz wielkiego wiatru, pewny deszcz.

Jeśli Miesiąc w nocy jasny promień ku rudłowi Okrętowemu, gdy płyną, albo po Morzu iadą obróci; deszcz w krótko żeglarze opowiadać zwykli.

Jeśli

Jeśli słupy, albo promienie Miesięczne nisko ku ziemi czarne i ciemne, a wkrótce potym wiatr od Zachodu słońca, dżdżem czas zeydzie.

Jeśli koło, które około Miesiąca bywa, jest z rozmaitych farb nakształt tęcze, albo że przydłużey około Miesiąca trwa, od miana pogody nastąpi, w potężny deszcz z wiatrem.

Wiele kół około Miesiąca iedne po drugim następując, aże się wszystkie odmieniają w czarne, albo brązowe obłoki, strzeż się długiego i tęgiego dżdżu.

Bywają pod czas znaki około Miesiąca, które się zdadzą jakoby dwa, albo trzy Miesiące były: jeżeli się tedy takie ukazą, a zwłaszcza na Zachod słońca, długi i wielki deszcz przynoszą tak, że nie bez powodzi bywa.

Tęcza na przeciwko Miesiącowi, albo przez Miesiąc idąca w noc; znaczy niestateczność powietrza, pod czas długo trwającą niepogodę z wichrami i z frogiemi zawartkami.

*Znaki Dżdża po Gwiazdach i po Planetach.*

Jeśli jaśniejsze i większe Gwiazdy są kołami obtoczone takimi, jako około Miesiąca bywają, a zwłaszcza czarniawymi, albo zielonemi, obiecają deszcz. Także jeśli same gwiazdy pochmurne i niejasne.

Jeśli gwiazd nie wiele widać, zwłaszcza kiedy niemasz chmur, mokrość długa następuje. Toż znaczy para z ziemi wychodząca, tak, że ledwo gwiazdy znać.

*Znaki Dżdża z górnego Powietrza.*

Czerwoniawe albo czarno brązowe obłoki, które przed słońcem rano powstają, są posłami dżdżu.

Gdy widać wodnistey barwy, albo czerwoniawe i ciemno zielonawe obłoki, rozwlekłe nakształt wełny, od Wschodu, albo Zachodu pochodzące, drugiego, albo trzeciego dnia dżdże nastąpią: potym toż czynią obłoki, które nie daleko od ziemi, od spodu czarne, a zwierzchu czerwoniawe, pospolicie też obłoki, od Zachodu słońca powstające szare, deszcz trwający przywodzą.

Także czarne gęste obłoki, od tej strony, z kąd wiatr pochodzi, im czarniejsze są, im daley się z wiatrem rozciągają, tym pewniey długo trwający deszcz oznajmują.

Toż znaczą czerwoniawe i blade obłoki, które ze wszech stron kupami się zbiegają.

Mgła długo na powietrzu stojąca, nie bez dżdżu na ziemię spadnie.

Cichy wiatr, który się po stronach i tam i sam kręci, a najbardziej od Zachodu jest pewnym posłem dżdżu.

Toż znaczą tęgie wiatry, które pospolicie wichrami zowiemy, nagłe przypadające, i które się do koła kręcą, proch, słomę, i infze lekkie rzeczy porywają, pioruny zaraz za sobą i dżdże ciągną na Wiosnę, Lecie, i pod czas Jesieni.

27

Gz

Gdy

Gdy wiele grzmotów na początku Wiosny, Lata i Jesieni wickrowate niepogody, z gwałtownymi wiatrami następować zwykły bez omylenia. A potym większe i dłuższe niepogody, im częściej i bardziej w czarnych obłokach iskanie i grzmoty.

Jeśli się po pogodzie tęcza na powietrzu ukaże z czarnymi obłokami, przez kilka dni potym deszcz trwa.

Jeśli się tęcza na Zachod słońca, gdy słońce zachodzi, ukaże, grzmot i deszcz znaczy względem czasu.

Długo trwający zachodni wiatr, pospolicie dżdżem się kończy: a im cięższy wiatr, tym większy i dłużej trwający deszcz przynosi.

Po długo trwających i zbyt mocno gorących suszach, wielkie i długo trwające dżdże i mokra przychodzą.

*Znaki Dżdżu po Wodzie.*

Jeśli rosa nie upadnie, a zwłaszcza kiedy wiatru niema, w nocy na ziemię, ofobliwie pod czas Pełni, następnie deszcz, pod czas i wiatr.

Bańki które się na wodzie czynią, jeśli wielkie i długo trwają: wielkie i długo trwający deszcz, w ziemię wsiąknie bez wiatru, i nad zwyczaj nagle mokry czas nastąpi.

Cicha i stojąca woda, jeśli się nad zwyczaj swój zgrzeje, bez światła Słonecznego: grozi niepogodami, choć czasem nie zaraz przypada.

Gdy się rosa po drzewach, po ścianach, i innych jakiegokolwiek rzeczach wieszka kroplami: deszcz znaczy.

Jeśli się Morze zburza pod czas cichego czasu: często deszcz opowiada. Toż znaczy, jeśli piana się Morza nad zwyczaj swój rozwidczy, a wały tego bełkoczą, i nad względ ludzki wysychają po dżdżu potym wiatry.

Gdy żaby nazbyt i ustawicznie krzeszą, wrzeszczą, wyjąwszy Wiosny początek, zawsze deszcz opowiadają.

Ryby gdy często wykakują nad wodę, pod czas pogody, tak jakoby chciały latać, dżdżowi się przyszłemu radują.

*Znaki Dżdża z Ziemi, i tych rzeczy które się na ziemi znajdują.*

W niektórych stronach są wysokie góry, z których kiedy się kurzy, albo że nad ich wierzchem stoją obłoki gęste, bez wątpienia deszcz przypadnie. Także kiedy się dym nad górami wędzy, i kiedy góry albo lasy nad zwyczaj szumią. Beczki, albo naczynia, w których sone rzeczy chowają, zwykły się jakoby pocić, wilgotność na się brać, także i sama sól gdy dobrowolnie topnieje, to wszystko deszcz znaczy.

Jeśli olej, w lampie bez przyczyny pryska, i kiedy około świece go. reńcający koła nakształt tęcze, deszcz znaczy. Kiedy ogień suchy toż znaczy.

Kiedy dzwony nad zwyczaj daleko, albo Zegar slychać, deszcz znaczy: także kiedy się struny na Instrumentach wszelkich padają albo rwą, i targają. Szum w polu bez przyczyny powstający, deszcz znaczy.

Człon-

Członki słuczone, i rany zgoione, wywinienie i inne przypadki cieleśne uleszone gdy boleją, deszcz znaczą.

Pracy które się na skałach, albo na drzewach mnożą, gdy swoje miejsca opuścza, a w pole wylatują kupą, deszcz znaczą, także pracy, które się na mokrych miejscach, na Jeziorach legną, gdy się często nurzają.

Kiedy Kurowie często pieją, zaraz po zachodzie słońca, albo na początku nocy, deszcz oznajmują. Także kiedy się kury w piasku trzepoczą, albo w ziemi, albo Wrony kupami wyloką wrzeszcząc latają. Toż znaczą Jaskółki tuż nad wodą latające, i pierściami i skrzydłami w wodę uderzające, tam i sam się przelatując, długi deszcz potym bywa.

Pchły i muchy gdy nad zwyczaj bardzo kłają, deszcz znaczy.

*Znaki Dżdżu z Rosy.*

Kiedy Niebo jasne i pogodne, a zwłaszcza w nocy, która jest przychłodniejsza, a rosy niema, znak że rosa z dżdżem spadnie, także gdy bardzo rano rosa upadnie, kiedy ją ledwo rozeznac.

*Znaki Mrozu i zimna po Słońcu, Gwiazdach i innych rzeczach.*

Jeśli Słońce wschodząc, albo zachodząc brónatne, albo blade, albo zielone, żółto barwiste, albo jeśli przy wschodzeniu słońca, takich farb się obłoki pokazują: wietrzna, śnieżysta pluma nastaje potym.

Toż bywa kiedy słońce koło iedne, albo dwie blade, albo brónatne, około siebie ma.

Kiedy słońce zimną zachodząc czerwieniste i iasniejsze nad zwyczaj swój przyrządzony, a do tego wiatr od Wschodu słońca, albo z północy, tęgie i ostre zimno z wiatrem przynosi.

Jeśli się Miesiąc pokaże trzy albo cztery dni przed Nowiem, albo po Nowiu, przed Pełnią, albo po Pełni, ciemny, albo brónatny: znać dać o zimnie tegim. Toż rozumiey o pierwszej i ostatniej Kwadrze.

Kiedy Gwiazdy w zimie bardzo iasno świecą, tęgi mróz i zimno obiecują, albo teżże obostrzenie mrozu, jeśli ius na ten czas mróz.

Zwykło się też zimno z mrozem szerzyć potym, iako wiatr zimny od Północy, albo od Wschodu długo wiejący trwa.

Jeśli poczyna ziębnieć na początku zimy, śniegiem, albo śrzonem, zwykło takie zimno długo trwać.

Wschodni wiatr tego wiejący, przynosi zimno i mróz według czasu Roku, i krainy przyrodzenia.

Mały biały drobny, okrągły grad, który z razu na początku zimy spadnie, zimne obostrzenie znaczy.

Gdy śnieg pada, a jest drobny i subtelny, przybliża się po nim wnet wielkie zimno i mróz, który chwilę potrwa, a ofobliwie, kiedy śnieg równo z przymrozkiem nastanie.

Gradu początek, jest znakiem zimnego powietrza, i mrozu wielkiego tak, iako czas znieść może.

28

Kie-

Kiedy powstanie nad wodami gęsta kurzawa nakształt obłoku, tęgi i ostry mróz znaczy.

Śnieg, Grad, Szron, i inne odmiany, które w zimie zwykły bywać, inadno poznasz według tego, iako o dżdżu wyżej się powiedziało.

*Odmieńczę, i odmianę zimna, tak poznać możesz.*

Nie jasny, gruby, i podługowaty Grad, także gęsty, gruby i wielki śnieg, który nakształt pierza bywa, odmianę zimna i mrozu znaczy.

Kiedy deszcz po mrozie spadnie, a prędko się zetnie toż znaczy.

*Wiatry, Szturmy, Wichry potężne, tak w przód nim przypadną, poznać możesz.*

Upatruj pilno kół, które bywają około słońca, albo około Miesiąca, jeśli są czerwoniawe, albo z której się strony pokaza, tęgie wiatry przypadną.

Jeśli słońce ma na sobie rozmaite barwy, a rozszerza promienie z obłoku purpuro barwistego, wichur znaczy.

Ślupy które ku Zachodowi i wokoło siebie szeroko słońce rozpuszcza: potężny wiatr sprawią, po którym długie niepogody.

Jeśli koło białe około Słońca, kiedy wschodzi: wiatr gwałtowny od tej strony przyniesie, od której się strony te koło najpierw przewie.

Toż znaczą czerwone obłoki, które bywają przy słońcu, kiedy wschodzi, albo zachodzi.

Toż rozumiej o Miesiącu, jeśli cię takie przypadki wschodząc, albo zachodząc, straszą.

Gwiazdy zbyt nie się migające, wielkie wiatry przynoszą: także gdy owe często spadają, wypalone na powietrzu górnym suche i tłuście materye, które się zdadzą, iakoby gwiazda na ziemię leciała; tęgie wiatry, wichrowate czasy znaczą; toż czynią gwiazdy, które się zdadzą iakoby odete.

Komety wielkie i długo trwające, gwałtowne i burzliwe wiatry z sobą ciągną.

Gdy się łyśka rano, albo w wieczor, a niemasz na ten czas grzmotu, albo obłoków na Niebie, grozi gwałtownymi wiatry.

Kiedy grzmi rano, albo we dnie po stronach, a dżdżu niemasz: gwałtowny wiatr z tamtej strony przypadnie, na której stronie grzmi, a potem deszcz.

Jeśli się wiatr nie uspokoi po wschodzie słońca, długo zwykły trwać.

Wiatr który we dnie nastanie, dłużej i potężniej wieie, niż ten który w nocy nastanie.

Jeśli wschodni, albo zachodni wiatr wieie, z tego miejsca, kędy Niebo pogodne, nie długo trwa.

Wschodni wiatr zwykły pospolicie tylko do wieczora trwać, a pod czas z zachodem słońca ginie. (żey wieie.)

Wiatr Zachodni, który się z wieczora uspokoi, nazajutrz powstaie, i tę

Wiatr południowy (jest zwyczajny) pod czas porównania dnia z nocą.

Zacho-

Zachodny wiatr zwykły nastawać na ten czas, gdy słońce w Wagę znimie Niebieskie wchodzi.

Od Wschodu słońca wiatry, które każdego Roku bywają, zwykły nastawać nie omylnie dnia 27. Sierpnia, ziemi bardzo pożyteczne i przyjemne.

Na ten czas też w te krajiny, które na wschod słońca są, dobrze i zdrowo wędrować.

*Znaki, po których poznać można przyszłe grzmoty i pioruny.*

Gdy słońce na początku Wiosny, albo Lata, albo jesieni, tak rano, iakoby i w wieczor przez męzną chmurę wygląda, a do tego ciepłe na ten czas powietrze, grozi grzmotem.

Jeśli w czasy pomienione widać częste gwiazd latanie, (o których się wyżej powiedziało,) a do tego okazuje się chmura czarna od zachodu słońca; pod czas sam grzmot, pod czas z gwałtownym wiatrem przypada.

Czarne i gęste chmury, potężny grzmot przynoszą.

*Szkodliwe Pioruny, i gwałtownie zapalające tak poznasz.*

Białawe chmury żadnego niebezpieczeństwa nie przynoszą, a im bielej grzmotne chmury, tym się ich mniej obawiać potrzeba.

Ale jeśli takie chmury są czarniawe, i po części czerwoniawe, wielkim niebezpieczeństwem grożą.

Mieszane barwy chmury, to jest: które są czerwoniawe, czerniawe, zieloniawe, miejscami: są niebezpieczniejsze, bo w sobie mają pioruny zapalające, i wielki szkodliwy grad fuszczaia.

Złotawe i czerwoniawe, są bardzo niebezpieczne, bo ich ogień żadną miarą niemoże być ugaszony.

Gdy nastaje szczerzo czarniawa chmura, wypuszcza pioruny rozłupujące, i rozwalające wieże, mury, drzewa, i inne tym podobne rzeczy.

*Znaki, po których poznać możesz przyszłe trzęsienie ziemi, na niektórych miejscach.*

Trzęsienie ziemi, pospolicie po wielkich i długo trwających Kometach następuje, o czym Historje świadczą.

Ogniste obłoki, albo miejsce na Niebie, które się zdadzą, iakoby Niebo gorzało: jest znak trzęsienia ziemi.

Jle kroć słońce smutne, czarne, bez obłoku tylko samo w sobie, że się zda: iakoby pod czas zaćmienie widać, albo kiedy kilka dni zachodząc, po sobie długą straszną chmurę zostawie, trzęsienie ziemi znaczy po pewnych miejscach.

Kiedy woda w studniach, w stawach, w sadzawkach, bez znacznej przyczyny niepokojem stoi, tak iakoby nią kto ruszał, albo kiedy wody smak nad przyrodzenie słodszy, i zapach przysmrodliwszy; potrzeba się obawiać trzęsienia ziemi w tych miejscach, w których się taka woda znajduje.

Gdy się pokazuje Niebo chmurne, tak iakoby gorzało, a wyrwywają się i szerszą jasne ślupy, i wybiegają na powietrze, co więc często bywa na pułnocnej stronie: znaczy to wielkie trzęsienie ziemi, na niektórych miejscach.



Excerpt z Proroctwa S. Malachiasza Arcybiskupa &c

O Najwyższych Biskupach Rzymskich, którzy od czasów żywota jego, w przyszły czas, następować mieli: których do Piusa VI. Peregrinus Appicus było Przeszło 93. Po nim zaś ieszcze ma być XVI. jako te Symbola świadczą.

- |                            |                        |
|----------------------------|------------------------|
| 1. Peregrinus Apostolicus. | 9. Religio dopopulata. |
| 2. Aquila rapax.           | 10. Fides intrepida.   |
| 3. Canis & Coluber.        | 11. Pastor Angelicus.  |
| 4. Vir Religiosus.         | 12. Pastor & Nauta.    |
| 5. De Balneis Hetruriæ.    | 13. Flos Florum.       |
| 6. Crux de Cruce.          | 14. De medietate Lunæ. |
| 7. Lumen in Cælo.          | 15. De labre Solis.    |
| 8. Ignis ardens.           | 16. Gloria Olivæ.      |

In persecutione extrema Sacræ Romanæ Ecclesiæ, sedebit Petrus Romanus, qui pascet oves in multis tribulationibus; quibus transactis Civitas Septicollis diruetur, & Judex tremendus judicabit populum. Hucusq; S. Malachias. Lubo o tym Proroctwie powatpiwa Franciscus Menestrenus Soc: Jesu, iako jest in Actis Eru. Anno D. 1691. fol: 145, a in Scholam Curiosit: Allegowane.

WIADOMOSC albo PAMIĘC.

Którego Roku Miasta, Prowincye, Zakony, niektóre sławniejsze, iedne przed Narodzeniem, drugie po Narodzeniu Chrystusa Pana, i po Potopie, który był po Stworzeniu świata Roku 1656. swoje początki brały, przed Narodzeniem Chrystusa Pana założono.

Babilon, oraz i Monarchia Asyryjska	Rzym założono Roku.	3231.
zaczęła się od Stworzenia świata	Monarchia Rzymska Roku.	3403.
Roku.	Perska Monarchia od Cyrusa.	3426.
Lugdun od Stworzenia świata R.	Monarchia Grecka ab Alexandro	
Troja od Stworzenia świata R.	Roku.	3621.
Ateny założone Roku.	Królestwo Egiptkie, a Ptolom.	3641.
Szkockie Królestwo Roku.	Moguncya Roku.	3646.
Lutecya od Stworzenia świata.		3140.

Założone zaś po Narodzeniu Chrystusa Pana, które przypadło od Stworzenia świata Roku 3968.

Brytania, która się zowie	Moskiewskie Pań: 861.	Unia W.X.L. z Koroną
Anglią Roku.	343.	Królestwo Norman: 912.
Francya Roku.	420.	Królest: Nawarskie 990.
Flandrya.	445.	Królestwo Polskie, 998.
Wenecya Roku.	452.	Królestwo Czeskie, 1086.
Polska & Lecho,	550.	Królest: Portugal: 1110.
Machomet: nastal.	621.	Turcya Ottoman: 1300.
		Wojna W.X.L. z Koroną
		Polską powtore, 1581.
		Poznań, - - - 680.
		Kraków, - - - 700.
		Warszawa, - - - 1252.
		Wilno, Troki, - - - 1507.
		Zamość, - - - 1507.
		Hiszpa-

Hiszpania Roku.	762.	Imperium Orientis.	Akademia Krakow; 1407.
Królestwo Węgierskie	744.	Zostało się Ture: 1453.	Akademia Poznań: 1501.
Anglia	801.	Hollandowie odłączyli się	Akademia Wilen: 1594.
Lotaryngia,	844.	od Hiszpanów, 1572.	Akademia Zamoy: 1594.

Zakony, ieden nad drugim, tak są dawniejsze, które się tak zaczęły.

A nayprzód.

Zakon S. Bazylego, 360.	Zakon Cluniacensis, 493.	Hospital: S Antonij 1095.
Zakon S. Augustyna, 390.	Camadulensis, 1000.	Canonici Regular: 1095.
Zako S. Benedykta, 494.	Cartusianensis, 1091.	Cisterciensis, 1098.
B. Joannis in Jeru: 1099.	Cælestinorum, &	Minorum, 1450.
S. Bernardi, 1113.	Æremitarum Sancti	Capucini, 1515.
Præmonstratensis, 1120.	Pauli, 1115.	Theatinorum, 1518.
Carmelitarum, 1131.	Redump: Captiv: 1264.	Benifratelle, 1537.
Prædicatorum, 1206.	Jesuata S. Colum: 1356.	Jesuitarum, 1583.
Moniales S Clara, 1211.	Æremitæ S. Hiero:	Congr: S Nerei: 1564.
S. Francisci. 1212.	nimi, 1380.	Equites S. Spiri: 1679.

Notavi ex Francisco Allæo Arabe Christiano, & ex Tabulis Chronologicis

Auguria Futurorum in Polonia Regum, Post mortem

SIGISMUNDI AUGUSTI.

Flos Valle,	Henricus Valesius,
Nominis Corona,	Stephanus primus,
Exul Fortunatus,	Sigismundus Tertius,
Gloria Succedens,	Vladislaus Quartus,
Manipulus Sterilis,	Joannes Casimirus,
Noctis Breve Sidus,	Michael Primus,
Manus Congregatorum,	Joannes Tertius,
Diversicolor,	Augustus Secundus,
Solus Biceps,	Augustus Tertius.
Ex Dubus Unus,	
Sonitus Aquarum,	
Custos Vigilantiæ,	

Wiadomość albo pamięć Panowania Monarchow Polskich, kiedy który zaczął i iak wiele Lat Panował, wyjęta z Dziejopisow Polskich.

	W Wapil na Tron	Panował	
	R.P.	L:	
1. Lech 1. osiadł Krainy Pol:	550.	30	3. Wyzimier Wnuk Lecha 1go   600.   30
2. Lech 2. Syn jego	580.	20	4. 12. Woiewodów po pierwsze   630.   70
			5. Kra.

6. Lech III. Syn Krakusa	700.	25	Mieczysław stary powtore	
7. Wanda Córka Krakusa	725.	5	Lefzek biały z Matką Heleną	
8. 12. Woiewodow powtore	730.	10	Mieczysław stary potrzecie	
9. Przemysław albo Lefzek I.	740.	10	31. Władysław III. Laskonogi	1102 30
10. Leszek II. w zawodzie wygrał Xstwo	750.	30	32. Lefzek IX. biały potrzecie	1232 24
11. Lefzek III.	780.	1	33. Bolesław V. wstydlivy	
12. Lefzek IV. Syn Lefzka III	781.	19	Syn Lefzka	1266 14
13. Popiel I. Syn Lefzka IV	800.	15	34. Lefzek X. czarny Xiążę	
14. Popiel II. od Myszy ziedziony	815.	15	Kujawski	1480 10
15. Piaśt Mieszczanin Kruświcki	830.	65	35. Henryk I. Probus Xiążę	
16. Ziemowit Syn Piaśta	895.	2	Wrocławski	1490 5
17. Lefzek V. Syn Zemowita	897.	5	<i>Królowie powtore.</i>	
18. Ziemomyśl Syn Lefzka V.	902.	19	36. Przemysław II. Xiążę Wielko: Polski, ten odzyskał Koronę Polską	1295 1
19. Mieczysław Syn Ziemomyśla Przyjął wiarę Chrześcijańską.	921.	41	37. Władysław IV. Lokietek	1296 4
<i>Królowie.</i>			38. Wacław Czech.	1300 5
20. Bolesław I. Chrobry Syn Mieczysława,	962.	37	Władysław Lokietek powtore	1306 27
21. Mieczysław II. Syn Belesława I.	965.		39. Kazimierz III. Wielki Syn Lokietka.	1333 47
22. Kazimierz I. Mnich Syn Mieczysława po siedmioletnim bez Królewiu	999.	26	40. Ludwik Król Węgierski	1370 12
23. Bolesław II. śmiały utracił Koronę za zabicie S. Stanisława B. Krakowskiego	1025.	19	41. Zygmunt Margraf Brandeburski niekoronowany.	1382 2
<i>Xiążęta powtornie.</i>			42. Władysław V. Jagiello Xiążę Litt: przyjął wiarę Chrześcijańską	1384 48
24. Władysław I. Herman Syn Kazimierza	1041.	27	Złączył Litwę z Koroną.	1586
25. Bolesław III. Krzywousty	1068.	14	43. Władysław VI. Syn Jagielly Pod Warną od Turkow zabity	1334 14
26. Władysław II. Syn Bolesława Krzyw:			44. Kazimierz IV. Syn drugi Jagielly	1447 45
27. Bolesław IV. Kędzierzawy			Tego Syn S. Kazimierz urodził się	1458
28. Mieczysław III. Stary.	1082.	21	45. Jan Olbracht Syn Kazimierza IV.	1492 9
29. Kazimierz II. Sprawiedliwy	1103.	36	46. Alexander I. Syn 2gi Kazimierza IV.	1501 5
30. Helena z Synem Lefzkim	1140.	27	47. Zygmunt I. Syn 3ci Kazimierza IV.	1507 41
31. Zoną Kazimierza	1137.	27	48. Zygmunt II. August Syn Zygmunt I.	1548 31
	1174.	10	49. Henryk Walezyusz	1574 1

50. Ste-

50. Stefan Batory Woiewoda Siedmiogrodz:	1576.	11	55. Jan III. Sobieski	1674 22
51. Zygmunt III. Syn Króla Szwedzkiego	1587.	44	56. August II. Xiążę Elektor Saski	1690 35
52. Władysław VII. Czarny Syn Zygmunta III.	1632.	16	57. August III. Syn Augusta II.	1733 31
53. Jan Kazimierz Brat Władysława VII	1648.	22	58. Stanisław August fczęśliwie nami Panujący Obrany Dnia 25. Listopada	1764
54. Michał Korybut Xiążę Wiśniowiecki	1660.	14		

**KOMPAS RĘCZNY SŁONECZNY.**

Z którego Godziny we ług Pał zegarza, każdy łacno poznać może.

A. Znaczy górę Palca wielkiego, od której powinien padać cień na linię żywota.



B. Znaczy Linię żywota, wyrażoną na dłoni ludzkiej, na którą ma cień od góry palca pa

Nie mając z sobą Kompassu, ani słyszac Zegarza, gdy zechcesz wiedzieć, o której godzinie przed południem, albo po południu, według pół Zegarza, snadno tego dōysć możesz na lewey Rece, której tu wyobrazenie widzisz, tak sobie postąpiwizy.

Nayprzód weźmi słomkę, albo pręcik, takiey długości, iaka jest od początku linii żywota, aż do palca skazującego, to jest: pierwszego przy wielkim, a tę słomkę postaw prosto ku górze, między wielkim palcem, a między skazującym tam gdzie linia B. albo żywota pa

czyna się, po tym patrz, kiedy cień od oney słomki padnie nakierowawizy tak rękę, dłonią ku górze obróconą, żeby cień od góry wielkiego Palca padł właśnie na linię żywota, a ten cień od słomki pokazeć godzinę. iednak trzeba wiedzieć, że od wschodu Słońca, aż do południa gonizny ezą się, począwszy od końca skazującego palca, kiedy iako widzisz na re wewnątrz napisano 5, swoim porządkiem 6. 7. aż do 12. a ta godzina znaczy południe: potym po południu godzinę wśpak się ezą liczą.

H2

gdy godzina przed południem była, która ukazowała liczbę 11. tam zaś po południu, godzina się pierwsza bierze, kiedy dwie godziny przed południem były, które pokazywała liczba 10. tam zaś druga godzina po południu się bierze; i tak swoim porządkiem idą godziny aż do siódmej, którą widzisz wyrażoną nad palcem wskazującym. Na przykład, kiedy przed południem chcesz wiedzieć, o której jest na Puł-zegarzu, albo dalekoby było do południa; weźmi słomkę, i ustawivszy ją na swoim miejscu, rękę tak nakieruj, iakom ci już powiedział, a jeśli cień od słomki padnie na wierzchnym najmniejszego palca, który się zowie *auricularis*, rozumiej że na ten czas jest osma na pół-zegarzu; a że od osmej do dwunastej liczą się godziny 4. gdy też zrozumiesz; że jeszcze cztery godziny do południa; jeżeli cień padnie na pierwszy członek pod paznokciem tegoż palca, rzeczysz że o dziewiątej na Pół-zegarzu, a do południa godzin trzy &c. po południu zaś chcąc wiedzieć, o której godzinie, jeśli obaczysz, że padnie cień od słomki na wtóry członek pod paznokciem małego Palca, przy którym masz napisano 2. wiedz że już dwie godziny po południu, a gdy padnie na koniec palca średniego, wiedz że już sześć godzin po południu, a drugie jeszcze 6. do północy, to też zawsze o dwunastej na Puł-zegarzu północ. Ten masz krótki sposób poznania godzin; którego używając szczęśliwie, pamiętaj na napomnienie Chrystusa Pana, który do nas mówi: *Czuycie, bo nie wiecie czasu, ani godziny.* Mat: c. 25.

Co w częstey pamięci mając, więc  
Gdy poglądaś na Kompas, patrzaj i sumnienia,  
Tracąc swoje godziny, nie traćże zbawienia.

### WŁASNOSC KAZDEGO MIESIĄCA.

Gdy się w Syczniu i stary i nowy Rok słyka,  
Niech Goscim grzecznym Bachus kuffa nie umyka.  
Być oziębły mrozami nie dokuczył Luty,  
Pał w kominie, a kózki by dobry na pluty.  
Wrzucić groch w ziemię, a marchewki i jarzyny w Marcu;  
Zeby pustki niebyły na ognisku w garcu.  
ecień każe Paniomkom, pieć grządki ogrodne,  
Aby miały wianeczki na skronie dorodne.  
Y się w zieloną suknią Swiat oblecze w Maiu,  
Z przychillną Kompanią przechodź się do gaju.

CZOT-

Czerwiec owieczki strzyże, i dla ich wygody  
Siano zbiera, przy chwili służącej pogody.  
Lipiec do ulow zenie rojące się pszczoły,  
A na przyszły urodzay uprzęta siodoły.  
Sierpień woła zaczynaj, więc z sierpem, i z kosą,  
Idą w pole, a drudzy w kopy snopy znoszą.  
Jagody, śliwy, jabłka, z drzew obiera Wrzesień,  
Wino tłoczy, tym czasem następuje Jeseń.  
Gdy Październik wymiada z konopi Paździóra,  
Kądziel sobie gotuje Gospodyni skora.  
Listopad sady z liścia odziera i lafy,  
Lecz oraz Zywo sieie na potomne czasy.  
Grudzień z gruba brzołie ostromrózne drogi,  
Wieprze białe, drwa woz, dla domowej trwoży.

### ORDYNANS ROKOTY.

Święty Grzegorz, gdy już mróz z ziemi ustępuje,  
Po grzędach włok rosadę sprawny rozsypuje.  
Benedykt w pol: z Grochem, Woyciech z Owsem łądzie,  
Marek ze Lnem, a Filip Tatarkę wywiedzie.  
Święty Krzyż Owce strzyże, a Jan trawę koł,  
Jakub bierze Krogulca, i przepiórki płoży.  
Bartłomiej, a Metecz Chmiel z tyczek odziera,  
A Michał zaś odpszczotek cne plastry wybiera.  
Siewna Matka już każe siać żytko zimowe,  
Jadwiga rzepe kopie, a Tomasz domowe  
Kole tłuste kwiczoły, Maciej do budynku,  
Rąbie drzewo, mierzę to od nas wupomina.

### WIĘSCZBA WIEJSKA.

W Święty Paweł, Pan Paweł do sasiada swego  
Mówił, że to te słowa są Nańka moiego.  
Gdy czifiaj wiatr będzie wiał, już woyna gotowa.  
Gdy chmury wiatr zbrukaia, zaraza morowa.

32

Jeśli śnieg, lub deszcz spadnie, dobre urodzaje,  
Obiecuje pogoda pokoiu znak daie.

Gdy w Miesiącu w mrozy bez śniegu panują,  
Wina mało, i chleba mało obiecuje.

Jeśli o Świętym Pietrze, w Lutym ciepło służy,  
Do Wielkiej Nocy zimno czasy swe przedłuży.

Gdy Młocię Świętą lodu cokolwiek nie sropi,  
Beda długo chuchali w zimne ręce chłopci.

Marzec suchy, w deszcz kwiecień, gdy bogaty bywa,  
Maj zaś chłodny, w urodzaj Rok taki opływa.

Święty Czerwiec, gdy deszczem hojnie skropi pola,  
Nie nadgorzi nie płodna, pracy chłopom rola.

Jak bowa Wilia jeśli jest pogodna,  
Drogi chleba tak nam tulzy, nadzieja swobodna,

Gdy w pogodę do Nieba Marya wstąpi,  
Wina Węgrom obfite Jęsić obiecuje.

Marcin Święty bez gęsi nas tego nauczy,  
Jeśli deszcz czyży, zimny niestatek do kuczy.

Jeśli jasnie pogodny, miej zimy nadzieie,  
Suchy mroz, mokrych śniegów za szyć nie wieie.

Jeśli pola zielone, gdy się Chrystus Rodzi,  
Gdy powstanie, kołaczem śnieg z mrozem przeszkodzi.

Gdy przed petnią Pan Jezus Narodzi się w świecie,  
Będzie to dobrze dzieło, niefrasny się dziecie.

Śnieg w Święto Narodzenia, gdy na sady spadnie,  
Również będą obficie, i prosiak to zgodnie.

Jeśli deszcz w Wielki piątek na pola się zleie,  
Trwoży z sobą G. sordaz, który żyto sieie.

Szrodę po kołaczach, gdy zaka zakuka,  
Luz nas więcej mrozami Zima nie oszuka.

Jeżeli deszcz, jeśli deszczyk opłocze doliny,  
Mleko się będzie, są takie nowiny.

Żawel powiedział, Towarzysze mili,  
Da li to, czyli nie, oni tak mówili.

ONIEC.

5/57  
Cyt. Książek  
w Białymstoku

5/57











